

Voorwoord

In dit document verantwoorden we ons over het beleid en de resultaten van het afgelopen kalenderjaar.

Het kalenderjaar 2018 is met recht een overgangsjaar te noemen. Door de pensionering van de vorige bestuurder, Hans van der Molen, aan het einde van het schooljaar 2017-2018, is bij de start van het nieuwe schooljaar de nieuwe bestuurder, John Wierenga, benoemd.

Daarnaast is op het Theda Mansholt College in het eerste half jaar een interim-directeur actief geweest. Astrid Briek is bij de start van het nieuwe schooljaar benoemd als nieuwe directeur op het Theda Mansholt College. In oktober heeft Geert Bijleveld, directeur van het Rudolph Pabus Cleveringa Lyceum, de organisatie verlaten. Er is voor gekozen om voor het hele schooljaar een interim-directeur, Dirk Speelman aan te stellen.

Door de vele wisselingen is het afwachten, aftasten en zoeken geweest, maar geleidelijk aan komt er meer duidelijkheid en wordt de ontwikkeling op de scholen ter hand genomen. Voor alle medewerkers is dit een lastige periode geweest. Ik heb respect en bewondering voor de manier waarop iedereen zich heeft ingezet voor het VO Eemsdelta.

In 2018 zijn veel voorwaardelijke stappen gezet voor de ontwikkeling van de campus. De door-decentralisatie is gerealiseerd. Het consortium dat de campus gaat ontwerpen en het bureau dat het hele bouwmanagement gaat verzorgen zijn ook geselecteerd. Het daadwerkelijk ontwerpen en realiseren van de campus ligt nu voor ons met alle organisatorische en samenwerkingsvraagstukken die daarbij horen. De campus biedt ook een mooie gelegenheid om de onderwijskundige ontwikkelingen verder vorm te geven in het nieuwe gebouw. Hoewel de aanleiding, de aardbevingen, om de campus te gaan bouwen verschrikkelijk is, biedt de bouw van de campus ook weer nieuwe perspectieven, waarbij de gebouwensituatie aansluit bij het aantal leerlingen dat wij mogen bedienen.

Er is intensief gewerkt aan samenwerking met het Dollard College om een samenwerkingschool te realiseren in het middengebied tussen Appingedam-Hoogezand en Winschoten. Des te teleurstellender was het dat door omstandigheden buiten deze samenwerking de voortgang uit dit traject is gegaan. Nu wordt gezocht naar bestuurlijke samenwerking.

De samenwerking met de gemeenten en het Noorderpoort heeft meer diepgang gekregen bij de ontwikkeling van de campus. Dat geldt ook voor de ontwikkeling van de plannen voor sterk techniek onderwijs waarin de samenwerking met collega VO-scholen, MBO instellingen en het lokale bedrijfsleven steeds verder vorm krijgt. Daar blijven we op inzetten om meer en meer als school van de regio te worden gezien.

Aan de looptijd van het strategisch beleidsplan is in 2018 een einde gekomen. In de eerste periode is een evaluatie gemaakt, waaruit duidelijk werd dat er veel bereikt is maar dat er ook nog veel te ontwikkelen blijft, met name op onderwijskundig vlak. Na dit overgangsjaar, spreek ik de wens uit dat we gezamenlijk de schouders gaan zetten onder het verder ontwikkelen van de scholen die onder de stichting VO Eemsdelta. Dat verdienen de kinderen in de regio Eemsdelta.

John Wierenga,

Voorzitter College van Bestuur Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta

Verslag van de Raad van Toezicht

ALGEMEEN

De Raad van Toezicht (RvT) geeft door middel van een eigen jaarverslag inzicht in de wettelijke verantwoordelijkheden van de RvT. Het gaat daarbij onder meer om het uitoefenen van toezicht door goedkeuring van begroting en jaarrekening. Daarnaast valt het werkgeverschap van de bestuurder in deze verantwoordelijkheden, evenals het klankborden en adviseren.

Deze onderwerpen worden hierna nader toegelicht.

Samenstelling

De RvT kent een drietal commissies, te weten: Onderwijs, Financiën en Remuneratie.

De samenstelling van de RvT is:

de heer E. Luitjens, voorzitter en lid Commissies Remuneratie (Vz) en Onderwijs;
de heer C. Tuin, vice voorzitter en lid Commissies Financiën (Vz) en Remuneratie;
de heer A. Vlaardingerbroek, lid en lid Commissie Onderwijs (Vz);
mevrouw A. Hasper, lid en lid Commissies Onderwijs en Remuneratie;
en de heer B. Schonewille, lid en lid Commissie Financiën.

De commissies komen regelmatig bijeen en zij bereiden de onderwerpen waarover besloten moet worden voor. Besluiten worden genomen in de vergaderingen van de voltallige RvT.

Belangrijke aandachtspunten

De activiteiten van de RvT kenden in 2018 twee belangrijke speerpunten. Enerzijds, gelijk aan 2017, is dat de doorgaande verbetering van de onderwijskwaliteit en anderzijds de financiën in relatie tot het historische besluit voor de nieuwbouw van de campus en tegelijkertijd het doordecentraliseren van onze gebouwen. Dit houdt in dat het eigendom van de schoolgebouwen overgaat van de gemeente naar onze stichting.

Bij onze bezoeken aan locaties/scholen was de kwaliteit van het onderwijs de insteek van alle gesprekken. Dit is een taai thema waarop in 2018 nog niet voldoende successen konden worden geboekt. In 2019 verwachten we dat de inspanningen van het Theda Mansholt College en het Rudolph Pabus Cleveringa Lyceum zichtbaar zullen worden.

De RvT heeft in principe ook twee keer per jaar een gesprek met de GMR. Over en weer wordt in een open sfeer gesproken over zaken die de GMR bezighouden. Anderzijds staat de RvT ook open voor vragen van de GMR. In 2018 zijn de onderlinge verantwoordelijkheden en de te volgen procedures verder aangescherpt.

Werkgever

De RvT is de werkgever van de bestuurder van de Stichting voorgezet onderwijs Eemsdelta. In het eerste halfjaar van 2018 heeft de werving van een nieuwe bestuurder plaatsgevonden, waardoor Hans van der Molen per 31 juli zijn werkzaamheden kon beëindigen.

De procedure is uitgevoerd met een benoemingsadviescommissie met 3 leden namens de GMR, 2 directeuren als lid, en 1 vertegenwoordiger van het ondersteuningsbureau. Daarnaast waren 3 leden van de RvT betrokken bij de gesprekken van de benoemingsadviescommissie. De voorzitter van de GMR participeerde als adviseur, naast de 2 directeuren, in de voorselectie gesprekken van de voorzitter van de RvT. De heer John Wierenga is via alle selecties uiteindelijk unaniem voorgedragen voor benoeming, welk advies uiteraard is overgenomen. Op 1 augustus 2018 is John aan deze nieuwe uitdaging begonnen.

In juli is in- en extern afscheid genomen van Hans van der Molen onder dankzegging voor zijn grote inzet voor VO Eemsdelta in de afgelopen vier jaar, waarbij in het bijzonder benoemd mogen worden het initiatief voor de nieuwe campus en voor Kansrijk Groningen. Zijn grote inzet voor hernieuwde afspraken met de onderwijsinstellingen in de regio om de concurrentie te verminderen waardoor een spreiding van goed VO in de regio gemakkelijker wordt mag ook niet onvermeld blijven.

Klankbordfunctie

De RvT treedt op als sparringpartner van de bestuurder. In het nemen van een aantal belangrijke (bijvoorbeeld strategische) beslissingen kan de bestuurder vooraf klankborden bij de RvT. Dit laat uiteraard onverlet de eigen verantwoordelijkheid van de bestuurder: de bestuurder besluit en de RvT ziet toe.

Bedrijfsvoering

De financiële commissie bespreekt alle aspecten van dit onderwerp op regelmatige momenten met bestuur en de controller. Er is met genoegen vastgesteld dat de financiële situatie goed in beeld was en dat we alweer een aantal jaren financieel gezond zijn en voldoen aan de normen die het Rijk aan scholen stelt. De begroting 2019, de investeringsbegroting 2019, de meerjarenbegroting, de jaarrekening 2017 en het jaarverslag 2017 zijn door de RvT goedgekeurd.

De accountantscontrole over 2018 is uitgevoerd door onze nieuwe accountant, de Hofsteenge Zeeman Groep uit Groningen. Het accountantsverslag over de uitkomsten van de controle is door de accountant besproken in een bijeenkomst met de RvT, de bestuurder en de controller.

Het jaarverslag 2017 is nog gecontroleerd door accountantskantoor EY. Omdat de prijs-prestatieverhouding naar onze mening scheef ging lopen, zijn wij op zoek gegaan naar een accountant die meer toegevoegde waarde kan leveren tegen een adequate prijs. Er zijn met 3 geselecteerde kantoren gesprekken gevoerd. De uitkomst was dat in gezamenlijkheid (commissie financiën, bestuurder en controller) de Hofsteenge Zeeman Groep (HZG) als nieuwe accountant voor benoeming werd voorgedragen. HZG is door de RvT voor drie jaar als accountant benoemd.

Kwaliteit toezichthouden

Eens per jaar kijkt de RvT terug op het voorgaande schooljaar en haar eigen functioneren in die periode. Dit doet de RvT in eerste instantie zonder het bestuur. De lijst met aandachtspunten uit de externe evaluatie van 2017 is o.a. weer besproken. Ook heeft een aantal leden deelgenomen aan de dag van het toezicht van de VTOI, in april 2018.

Eind 2019 loopt de zittingstermijn van twee leden van de RvT (de voorzitter en de vice-voorzitter) af. Wij streven ernaar om twee nieuwe leden te werven die in september 2019 kunnen starten.

Het is tevens onze intentie om in het najaar van 2019 ons eigen functioneren te evalueren onder leiding van een externe deskundige.

Namens de Raad van Toezicht van VO Eemsdelta,

Eisse Luitjens en Chris Tuin

Voorzitter en Vice-voorzitter van de Raad van Toezicht

Bestuursverslag van het College van Bestuur

Het verslagjaar 2018

In dit bestuurlijk verslag blikken we kort terug op het afgelopen jaar. We doen dat aan de hand van een aantal thema's.

Nieuwe namen

De scholen en de stichting hebben vanaf augustus 2018 nieuwe namen gekregen. Voor de leesbaarheid van dit jaarverslag zullen de nieuwe namen overal worden gebruikt. De nieuwe namen zijn gekozen om de scholen beter herkenbaar te maken en de mogelijkheid te geven om een eigen profiel te ontwikkelen, gericht op de doelgroep die de school bedient. Markante personen uit de regionale geschiedenis zijn met hun naam aan de scholen verbonden.

Oud	Nieuw	Voor
Eemsdeltacollege	Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta	de hele stichting
Pastorielaan, Appingedam	Rudolph Pabus Cleveringa Lyceum	havo, vwo, isk
Sikkel, Delfzijl	Theda Mansholt College	vmbo, isk
Eelwerd, Appingedam	George Martens School	pro, doorstart
Siddeburen	Rutger Kopland School	brede onderbouw, tl

Onderwijs

Drie van de vier scholen hebben basistoezicht van de inspectie. Het is verheugend om te melden dat op alle onderdelen boven de norm wordt gescoord door deze scholen. Het Rudolph Pabus Cleveringa Lyceum heeft een beoordeling 'zwak' als gevolg van onvoldoende onderwijsresultaten. In die afdeling wordt dan ook vanaf september 2017 gewerkt aan een verbeterplan. De resultaten laten een opgaande lijn zien, die wanneer deze lijn wordt vastgehouden tot een positieve beoordeling zal leiden in 2019.

Koersplan

Het strategisch beleidsplan liep af in 2018. Er wordt gewerkt aan een koersplan waarmee de koers voor de komende jaren wordt vastgelegd. Dit plan zal richting en ruimte geven aan de scholen om zich verder te ontwikkelen, waarbij ook de gezamenlijke huisvesting van de scholen in de Campus zal worden meegenomen. In de loop van 2019 zal het koersplan klaar zijn.

Vereniging Kansrijke Groningers

Op initiatief van de vorige bestuurder is een programma ontwikkeld om alle leerlingen in het PO, VO en MBO in het aardbevingsgebied een extra impuls te geven vanuit het onderwijs. De ambitie is om te werken aan doorlopende leerlijnen op vier thema's: ICT-vaardigheden, Ondernemerschap, Loopbaanoriëntatie en –begeleiding en het vestigen en versterken van een ambitiecultuur. Inmiddels is de Vereniging Kansrijke Groningers hiervoor opgericht, waarvan alle schoolbesturen in het aardbevingsgebied lid zijn. Er draaien verschillende programma's die gesubsidieerd worden door de Economic Board Groningen, het Rijk, de Provincie en alle gemeenten in het bevingsgebied. Via het Nationaal programma Groningen wordt erop ingezet om deze programma's langjarig aan te kunnen blijven bieden.

De campus

In samenwerking met het Noorderpoort (MBO) en de gemeenten Appingedam en Delfzijl zijn er grote stappen gemaakt richting het bouwen van de campus Eemsdelta. Op de campus zullen drie scholen van de stichting VO Eemsdelta worden gehuisvest samen met het MBO van het Noorderpoort in Appingedam. De doordecentralisatie is gerealiseerd, waardoor de stichting op kan treden als bouwheer en eigenaar van de campus. Het Noorderpoort wordt voor de lange termijn samenwerkingspartner en huurder van een deel van de campus. Er is een programma van eisen opgesteld. Het consortium onder aanvoering van architectenbureau de Unie is geselecteerd om het ontwerp voor de campus te gaan maken en het bouwmanagement zal worden uitgevoerd door Draaijer en Partners. In 2019 zullen alle ontwerpfasen worden doorlopen om de nieuwbouw te kunnen realiseren in schooljaar 2022.

Doel is uiteindelijk om een school te zijn in en voor de regio. De campus wordt gebouwd rond een centraal hart, met daaromheen eigen, herkenbare delen en vleugels voor cultuur, science, sport en praktijkvakken, waarin allerlei activiteiten plaatsvinden op het gebied van samenwerking met bedrijfsleven, sport en cultuur.

Opleidingsschool Ommelanden

In samenwerking met drie andere VO-scholen in de regio maakt het VO Eemsdelta onderdeel uit van de aspirant opleidingsschool Ommelanden om zo de opleiding en begeleiding van nieuwe docenten gezamenlijk vorm te geven. Op die manier hopen we een continue instroom van nieuwe docenten te bevorderen en te garanderen en kunnen ervaren collega's een rol spelen in de begeleiding van beginnende docenten.

Bestuurlijk

Krimp en sociaal plan

In het voorjaar van 2018 is in overleg met de bonden besloten om het sociaal plan, waarmee de school inmiddels al een aantal jaar werkt, af te laten lopen in de zomer van 2019. Er zijn in het verslagjaar geen medewerkers actief mobiel verklaard.

De krimp heeft voor het schooljaar 2018-2019 scherper doorgezet dan was geprognosticeerd. De organisatie heeft zich daar niet meteen op aan kunnen passen. Dit zal voor het schooljaar 2019-2020 wel moeten gebeuren.

Omgaan met de krimp

De voortzettende krimp maakt dat het onderwijsaanbod op de scholen in de regio sterk onder druk komt te staan. Met de ontwikkeling van de campus concentreert het Eemsdelta haar activiteiten voor een groot deel, waardoor een breed onderwijsaanbod in de regio Eemsdelta behouden kan blijven.

Op de campus zullen alle schoolsoorten van het voortgezet onderwijs worden aangeboden, van praktijkonderwijs tot en met VWO+. Voor het VMBO kunnen we een breed aanbod van beroepsgerichte vakken blijven aanbieden, economie en ondernemen, zorg en welzijn en met de gelden voor sterk techniekonderwijs kunnen ook de techniekprofielen een impuls krijgen. Op de campus zal ook een doorgaande leerlijn ontstaan voor zorg en welzijn in samenwerking met het Noorderpoort, wat ook op de campus gehuisvest zal worden.

Voor het middengebied in de driehoek Hoogezand-Winschoten-Appingedam is het streven om thuisnabij onderwijs te kunnen blijven aanbieden. Samenwerking tussen de Rutger Kopland School en het Dollard College, vestiging Woldendorp is daarvoor onderzocht, met als doel om een samenwerkingsschool in het

middengebied te gaan ontwikkelen. In het verslagjaar is er een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd met als conclusie dat samenvoeging een duurzame oplossing voor de regio biedt. Het bestuurlijk overdragen van één van beide scholen aan de andere stichting blijkt echter niet haalbaar te zijn.

Er wordt daarom verder gezocht naar bestuurlijke samenwerking tussen beide stichtingen. Het stichten van een samenwerkingsschool in het centrum van de driehoek in Wagenborgen is ook niet haalbaar gebleken omdat de benodigde huisvesting daar niet gerealiseerd kan worden.

Bestuurlijke samenwerking

In de afgelopen jaren is er ook gezocht naar vormen van bestuurlijke samenwerking of mogelijke verdergaande stappen. Op termijn van een aantal jaar wordt het VO Eemsdelta naar verwachting aanzienlijk kleiner als gevolg van de krimp. Dat roept de vraag op of de school in een zelfstandig bestaan nog voldoende mensen en middelen kan inzetten, met name dan op het gebied van ondersteuning (financiën, HRM, facilitair, PR/communicatie). Onderzocht wordt of het mogelijk is om door samenwerken de risico's te beperken en of de kansen voor de afzonderlijke stichtingen beter benut kunnen worden. Er is overleg geweest met verschillende VO-besturen in de regio.

Vooruitblik naar 2019

Het belangrijkste aandachtspunt is en blijft de kwaliteit van het onderwijs. Voor alle scholen is het de uitdaging om eigentijds onderwijs te gaan of blijven bieden, omdat dit de enige manier is om de kinderen uit de regio naar onze scholen te laten komen. Dit vraagt van elk team en elke docent om voortdurend aan onderwijsontwikkeling te werken.

Voor het Rudolph Pabus Cleveringa Lyceum is het eerste doel om de resultaten en de kwaliteit van de lessen op een niveau te brengen dat voldoet aan de norm van de inspectie, zodat ook zij weer basis toezicht kunnen krijgen. Hierop wordt door het team en de schoolleiding volop ingezet.

Nu voor iedereen duidelijk is dat de campus er gaat komen, zijn er veel vraagstukken die we moeten gaan beantwoorden. Niet alleen op het vlak van het ontwerp van het gebouw, maar ook zal veel aandacht uitgaan naar de organisatieontwikkeling. Vier scholen komen samen in één campus, dit vraagt veel aandacht voor de samenwerking en organisatie in combinatie met de ontwikkeling van het onderwijs. Uitgangspunt blijft dat elke school zijn eigen profiel moet kunnen blijven ontwikkelen.

Daarnaast wordt het een grote uitdaging om de stichting financieel gezond te houden. Het is van het grootste belang om de onderwijsorganisatie mee te laten krimpen met het teruglopende leerlingenaantallen.

Veel aandacht zal worden besteed aan de personele consequentie. Een nieuw sociaal plan blijkt echter niet nodig te zijn, omdat de boventalligheid voor de komende vier jaren beperkt zal zijn. Dit geeft ruimte om goed personeelsbeleid te (blijven) voeren. Daarbij wordt ingezet op het binden van goed functionerende medewerkers met een tijdelijke aanstelling en wordt er naar ruimte gezocht om de voorzieningen uit het sociaal plan in te blijven zetten. Uit bouwen van de opleidingsschool past ook in ons personeelsbeleid.

De koers voor de komende jaren zal in 2019 worden uitgezet, waarmee weer richting kan worden gegeven aan de organisatieontwikkeling in al zijn facetten.

John Wierenga

Voorzitter College van Bestuur VO Eemsdelta

Hoofdstuk 1 Algemeen

1.1 Organisatie

Bedrijfsprofiel Stichting VO Eemsdelta

De stichting heeft ten doel het geven en bevorderen van voortgezet onderwijs in het verzorgingsgebied Eemsdelta. Het onderwijs binnen de stichting is gestoeld op een algemeen bijzondere grondslag en wordt als volgt gekenmerkt:

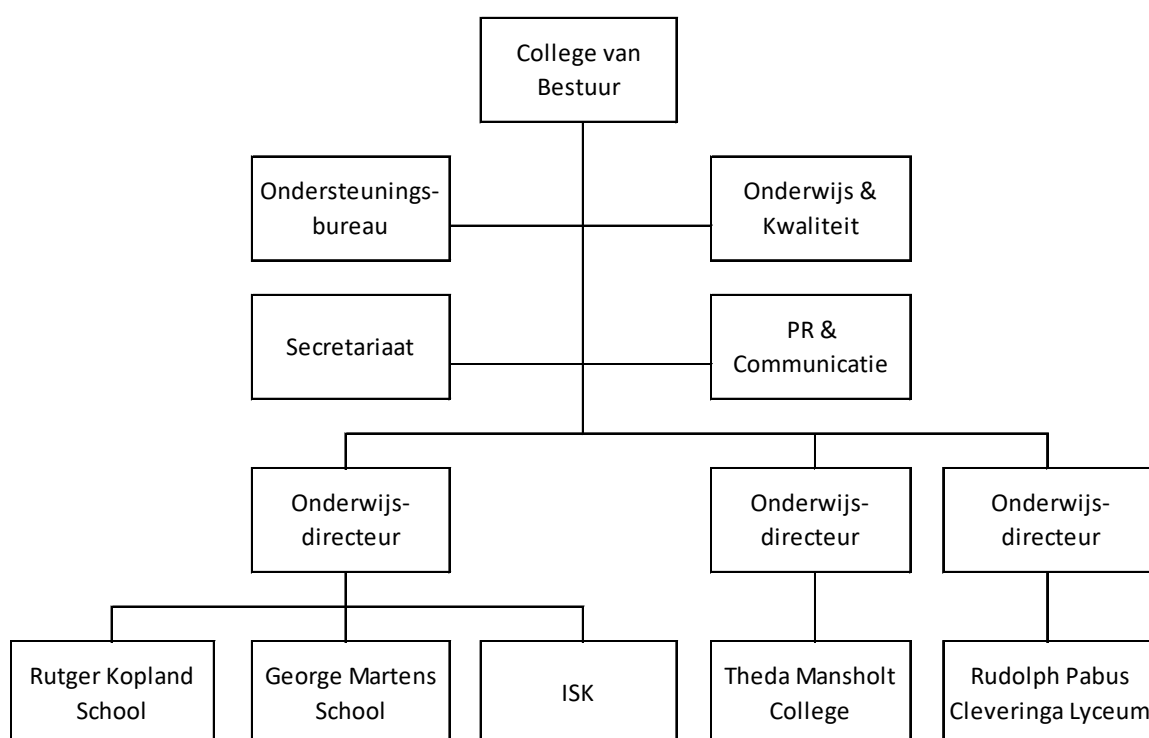
- Algemene toegankelijkheid van de scholen;
- Actieve pluriformiteit;
- Gelijkwaardigheid van alle levensbeschouwelijke en maatschappelijke stromingen

Verbonden partijen

Aan de stichting VO Eemsdelta is een steunstichting verbonden die de identiteit van de school bewaakt. De steunstichting luistert naar de naam Stichting Christelijk Voortgezet Onderwijs Eemsdelta. De stichting heeft ten doel het borgen van levensbeschouwelijke vorming in het algemeen en het christelijk gedachtegoed in het bijzonder in het voortgezet onderwijs in de regio Eemsdelta.

Organogram

De organisatiestructuur van VO Eemsdelta is als volgt ingericht:

College van Bestuur

VO Eemsdelta heeft een éénhoofdig College van Bestuur, bestaande uit:
De heer J.J. Wierenga.

Het College van Bestuur is eindverantwoordelijk voor de bestuurlijke aansturing van de organisatie; het schetsen van (beleids-)kaders en het nemen van beleidsbeslissingen. De wijze van besturen moet een bijdrage leveren aan het realiseren van kwalitatief hoogwaardig onderwijs op scholen en kwalitatief hoogwaardige dienstverlening.

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht is belast met het houden van toezicht op het College van Bestuur. Binnen VO Eemsdelta wordt nog niet volledig volgens de code voor Goed Bestuur gewerkt. Doelstelling is om in 2019 te inventariseren aan welke vereisten nog niet wordt voldaan en dit verder op orde te brengen.

Scholen

De volgende scholen vallen onder VO Eemsdelta:

Naam school	Plaats	Richting	Brinnr
Rudolph Pabus Cleveringa Lyceum	Pastorielaan, Appingedam	HAVO, VWO, ISK	30PP
Theda Mansholt College	Sikkel, Delfzijl	VMBO, ISK	30PP
George Martens School	Eelwerd, Appingedam	PrO, doorstart	30JM
Rutger Kopland School	Siddeburen	Brede onderbouw, TL	30PP

Ondersteunende diensten

Om de organisatie goed te kunnen faciliteren zijn er binnen VO Eemsdelta de volgende ondersteunende diensten:

- Ondersteuningsbureau, waaronder financiën & control, ICT, huisvesting & facilitair, HRM, personeels- en salarisadministratie
- (Bestuurs-)secretariaat & receptie
- Onderwijs & kwaliteit; beleidsmedewerker onderwijskwaliteit
- PR & Communicatie; communicatieadviseur

1.2 Medezeggenschap en horizontale verantwoording

Inrichting van de dialoog met de interne en externe actoren (horizontale verantwoording)

Horizontale en verticale verantwoording doen we ten eerste voor een groot deel in geformaliseerd overleg als GMR en de RvT. Daarnaast wordt er intern overlegd met leerlingenpanels, ouderraad en leerlingenraad. Verticaal verantwoorden we ons ook naar overheid en inspectie.

Tot slot spreken we informeel met vertegenwoordigers van de gemeenten waar we actief zijn, ondernemers, vertegenwoordigers van PO en vervolgonderwijs en met vakbonden.

Verslag van de GMR

Binnen VO Eemsdelta is de medezeggenschap als volgt vormgegeven. De deelscholen voor vmbo en havo-vwo hebben elk een eigen deelmedezeggenschapsraad (DMR). In deze deelmedezeggenschapsraden komen onderwerpen aan de orde die voor deze afdelingen van belang zijn. Binnen de DMR-en wordt gestreefd naar een goede vertegenwoordiging van alle geledingen in de school. Zo mogelijk is elk team binnen een DMR vertegenwoordigd.

Met ingang van het nieuwe cursusjaar is voor het eerst sinds de fusie ook weer een nieuwe periode van de medezeggenschapsraad ingegaan. De vertegenwoordiging van de GMR is daarbij, voor de personeelsgeleding, grotendeels gelijk gebleven. Voor de DMR-geledingen geldt dat er veel nieuwe mensen zijn toegetreden. Positief is het om te kunnen melden dat we er in zijn geslaagd om ook meer leerlingen vanuit de leerlingenraad te betrekken bij de besluitvorming binnen onze school.

Omdat we met veel nieuwe mensen de medezeggenschap vorm geven, is er voor gekozen om te starten met een inhoudelijke cursus waarbij rechten, plichten en instrumentarium van de medezeggenschapsraden zijn besproken. We kijken terug op een inhoudelijk goede cursus waaraan we in de praktijk al veel hebben gehad.

Wanneer er een terugkoppeling volgt in de gezamenlijke medezeggenschapsraad laten de overige leden zich informeren door de Voorzitter College van Bestuur en de leden van de betreffende medezeggenschapsraad. Er is een afspraak gemaakt dat andere leden besluiten die eerder al genomen zijn in een deelmedezeggenschapsraad niet zomaar kunnen blokkeren. Op deze manier wordt voorkomen dat ontwikkelingen worden gefrustreerd. Wel kunnen er adviezen worden gegeven.

Naast de medezeggenschapsraden voor de deelscholen is er, vanwege het hebben van een eigen BRIN-nummer, een aparte medezeggenschapsraad voor het praktijkonderwijs.

Het ondersteuningsbureau heeft een medezeggenschapsraad die slapend is. Het ondersteuningsbureau is wel in de GMR vertegenwoordigd. Naast de algemene belangen van de school, behartigt zij ook specifieke belangen van het ondersteuningsbureau.

Het afgelopen jaar heeft de GMR acht keer vergaderd. Tijdens deze vergaderingen heeft de GMR zich onder andere beziggehouden met de voortgang van het sociaal plan tussen werkgever en bonden. De GMR is door de voorzitter en secretaris vertegenwoordigd bij de gesprekken met de vakbonden. Formeel heeft zij daar de rol van toehoorder, waarbij we in de aanloop en tussendoor gevraagd en ongevraagd adviezen kunnen geven. Voorafgaande aan deze overleggen heeft de GMR steeds contact gezocht met de vakbonden en ook de informele vergaderingen met de bestuurder bijgewoond als actief deelnemer aan het gesprek. Deze overleggen zijn steeds goed verlopen.

Met de bestuurder wordt jaarlijks een plafond voor de personele formatie afgesproken. Mochten er afwijkingen zijn dan worden deze zo snel mogelijk gemeld en treden we in overleg over het al dan niet aanpassen van het plafond. We kunnen constateren dat er op dit moment geen boventalligheid meer is en dat er geen nieuwe vakgroepen zijn aangewezen.

Over de nieuwbouw is ook het afgelopen jaar een aantal keren gesproken. Op dit moment zijn de formele onderdelen waarover de GMR instemmingsrecht heeft, gepasseerd.

De benoemingsprocedure van een directeur VMBO is afgerond in het afgelopen jaar. Het was een zwaar traject omdat er in de procedure is ingegrepen. Er waren daardoor veel extra overleggen nodig. Daarnaast is, in samenspraak met de Raad van Toezicht, het profiel voor de bestuurder opgesteld.

Het afgelopen jaar was voor de medezeggenschap, door alle extra taken, dan ook een zwaar jaar.

1.3 Klachten en klachtafhandeling

Afhandelen van klachten

Op dit moment is er een klachtenprocedure. Klachten worden echter niet formeel vastgelegd.

In 2018 hebben een docent en een leerling ongewenst gedrag vertoond op het Theda Mansholt College. De maatregel die het management heeft getroffen naar aanleiding van deze situatie heeft geleid tot een klacht. De klachtenprocedure is in deze klacht nageleefd. De leerling en ouder(s) konden zich niet vinden in de toegepaste maatregel met als gevolg dat de klacht naar de Geschillencommissie Passend Onderwijs is gegaan. De school is daar in het ongelijk gesteld. Daarnaast zijn er diverse klachten binnen gekomen via de mail inzake roosterproblematiek en lesuitval. Deze klachten zijn schriftelijk en/of mondeling afgedaan.

Op het Rudolph Pabus Cleveringa Lyceum is er één formele klacht geweest. Hier speelde de verwijdering van een leerling. De landelijke klachtencommissie heeft de school in februari in het gelijk gesteld.

Op de George Martens School en Rutger Kopland School zijn in 2018 geen officiële klachten geweest die aanhangig gemaakt zijn bij de landelijke klachtencommissie.

1.4 Omgeving

Relaties met belanghebbenden (stakeholders)

VO Eemsdelta vindt het contact met belanghebbenden belangrijk. In deze paragraaf worden de contacten met verschillende partners verwoord.

Ouders

In 2018 is er zes keer overlegd met de ouderraad van de school. Onderwerpen die ook in dit overleg aan de orde zijn gekomen zijn:

- de opbrengsten en resultaten van het onderwijsleerproces;
- de kwaliteitszorg en in het bijzonder het te voeren beleid om voor het VMBO in de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg weer te komen tot een basisarrangement van toezicht van de Onderwijsinspectie;
- nieuwbouwplannen voor VO Eemsdelta en de ontwikkeling van de scholen;
- de positionering van VO Eemsdelta;
- hoogte van de vrijwillige ouderbijdrage en overige schoolkosten;
- en het tegengaan van lesuitval.

Samenwerkingsverband 20.2

De SVO Eemsdelta maakt deel uit van het Samenwerkingsverband 20.2. Een werkverband waarin alle VO-scholen uit de provincie Groningen (m.u.v. de scholen in de stad Groningen) participeren.

Vanaf januari 2018 is het samenwerkingsverband omgevormd van een stichting naar een vereniging, om de governance beter te kunnen beleggen. De vier subregio's zijn een belangrijkere rol gaan spelen, om beter in te kunnen spelen op regionale verschillen.

Relaties met het primair onderwijs en het vervolgonderwijs

Naast de gebruikelijke contacten rond de warme overdracht het primair onderwijs naar onze scholen en de overdracht van onze scholen naar de vervolgopleidingen, is op een aantal terreinen de samenwerking danig geïntensiveerd.

Vereniging Kansrijke Groningers.

De vorige bestuurder is de grondlegger geweest van wat nu de Vereniging Kansrijke Groningers is. Binnen de vereniging werken alle stichtingen in het aardbevingsgebied van primair onderwijs, voortgezet onderwijs en MBO samen om een extra impuls te geven aan het onderwijs aan alle kinderen in de regio.

Langs vier programmalijnen wordt gewerkt aan:

1. Versterking van ICT-onderwijs om digitale geletterdheid van leerlingen en docenten te vergroten
2. Stimuleren van ondernemend gedrag
3. Vergroten ambitiecultuur door talent- en loopbaanontwikkeling vanaf basisonderwijs in een doorlopende leerlijn te zetten
4. Oriëntatie op werk in de regio (excursies, bezoeken, gastlessen)

De vereniging ontvangt een grote subsidie van de Economic Board Groningen (€ 3,7 miljoen verdeeld over vier jaren) en verder subsidies van het rijk, provincie en alle gemeenten in het aardbevingsgebied. De scholen trekken ook gezamenlijk op richting het Nationaal Programma Groningen om middelen ter ondersteuning van het programma van de Vereniging Kansrijke Groningers te verwerven.

De Vereniging Kansrijke Groningers werkt ook samen met het lokale bedrijfsleven. De Samenwerkende Bedrijven Eemsdelta (SBE) is bijvoorbeeld actief binnen de vereniging.

Versterking techniek onderwijs

Vanuit de 100 miljoen euro die per jaar beschikbaar is gesteld om het techniek onderwijs in het VMBO te stimuleren is een samenwerking gerealiseerd met het Hogeland college, de vestiging Woldendorp van het Dollard College, het Alfa College, Noorderpoort en Terra.

Gezamenlijk wordt gewerkt aan een plan, waarbij het bedrijfsleven een belangrijke rol gaat spelen, door middel van cofinanciering vooral in de vorm van het beschikbaar stellen van medewerkers voor het versterken van het techniek onderwijs op onze scholen.

Interessant voor het Theda Mansholt College is de samenwerking met Energy & Maritime van het Noorderpoort in Delfzijl om samen programma's te ontwikkelen voor het techniekonderwijs op onze scholen.

Samenwerking straks op de Campus

De afdeling van het Noorderpoort in Appingedam doet voor ongeveer 10% mee in het ontwikkelen van de campus. Het onderwijs op de campus zal gezamenlijk worden ontwikkeld voor het VMBO en het MBO, waarvoor een doorgaande leerweg zal worden ontwikkeld. Medewerkers van het Noorderpoort hebben ook in 2018 deelgenomen aan een gezamenlijke activiteit op de Dag van de Medewerker.

Verder zullen de jonge onderzoekers gehuisvest gaan worden op de campus en ook zal IVAK voor haar activiteiten gebruik gaan maken van de campus.

Vervolgonderwijs HBO/Universiteit

Vanuit het HAVO/VWO is er regelmatig overleg met directies, docenten en decanen van de Hanzehogeschool Groningen (HHG) en de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) om de aansluiting met het VO/HBO/WO te bespreken. Daarnaast doen alle 4^e jaars leerlingen van VO Eemsdelta mee aan de voorlichtingsactiviteiten: College Carrousel van de RUG (vwo 4) en HanzeXperience van de HHG (havo 4).

Samenwerking met overige VO-besturen in de provincie

In het verlengde van het convenant dat besturen voor VO en MBO in 2014 hebben gesloten, overleggen de schoolbesturen in de provincie Groningen regelmatig met elkaar. Voor VO Eemsdelta is vooral het overleg in deelregio 2 met het Dollardcollege van belang.

In 2018 is een onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van één samenwerkingschool voor het middengebied tussen Appingedam-Winschoten-Hoogezand door de Rutger Kopland School en de vestiging Woldendorp van het Dollard College samen te laten gaan in een nieuw te bouwen school in Wagenborgen. Dit was voor beide stichtingen zeer veel belovend, maar heeft geen vervolg kunnen krijgen, omdat de fusie tussen het Dollard College en Ubbo Emmius, die voorwaardelijk was, enkele jaren is uitgesteld. Hierdoor kan het Dollard College niet meewerken aan de overdracht van de vestiging Woldendorp aan Stichting voortgezet Onderwijs Eemsdelta. Door de bestuurders wordt verder gezocht naar andere oplossingen om één school voor het middengebied te realiseren.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Onze maatschappelijke verantwoordelijkheid maakt een steeds belangrijker deel uit van onze kernwaarden. Dit zien wij met name terug in ons aanbestedingsbeleid.

Hier wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende aspecten:

- Milieuaspecten: In de aanbestedingstrajecten voor de nieuw te bouwen campus zal duurzaamheid een belangrijk issue zijn;
- Sociale aspecten: op het gebied van gezond personeelsbeleid wordt er rekening gehouden met vitaliteit. Het generatiepact is ingezet. In onze WKR-regeling is ruimte opgenomen om kosten voor deelname aan (georganiseerde) sport onder deze regeling te doen vallen.

In een krimpregio is de uitstroom van medewerkers groter dan de instroom. Dat zet een rem op mogelijkheden om mensen aan te nemen met afstand tot de arbeidsmarkt. Niettemin hebben we bij de reorganisatieplannen wel werkplekken geïdentificeerd die we op termijn wellicht door deze doelgroep kunnen laten invullen.

Tot slot wordt er in diverse aanbestedingstrajecten gekeken naar ‘social return’. In het afgelopen jaar betrof dat de aanbesteding van schoonmaakwerkzaamheden. Daarnaast willen we kijken in hoeverre we voor onze PrO leerlingen zinvolle en leerzame stageplekken en/of leerwerkplekken kunnen creëren binnen de eigen organisatie.

Hoofdstuk 2 Gevoerd beleid; onderwijs en kwaliteit

2.1 Leerlingaantallen

Het VO Eemsdelta is actief in een regio waarin het aantal inwoners de komende jaren naar verwachting fors terugloopt. Die demografische ontwikkeling heeft uiteraard gevolgen voor de school.

De leerlingaantallen van de stichting VO Eemsdelta zijn met 159 leerlingen gedaald van 2032 leerlingen per 1 oktober 2017 naar 1873 leerlingen per 1 oktober 2018. Het marktaandeel is daarbij de afgelopen jaren licht gedaald.

Op 1 oktober 2018 had VO Eemsdelta in totaal 1.873 leerlingen, verdeeld over de volgende locaties:

Leerlingenaantallen per locatie incl. ISK en Vavo-leerlingen			
locatie	studie	1-okt-18	1-okt-17
George Martens School	pro	108	110
George Martens School	int. Schakelklas	0	37
Rutger Kopland School	vmbo	176	182
Theda Mansholt College	vmbo	625	694
Theda Mansholt College	int. Schakelklas	51	53
Rudolph Pabus Cleveringa Lyceum	havo vwo	899	948
Rudolph Pabus Cleveringa Lyceum	int. Schakelklas	14	8
	totaal	1873	2032

Bron: Magister

2.2 Onderwijsontwikkelingen

In deze paragraaf worden de onderwijsontwikkelingen besproken.

Theda Mansholt College (VMBO)

Onderwijsontwikkeling en kwaliteit

In het eerste halfjaar van 2018 hebben de vaksecties gewerkt aan het onderzoeken en definiëren van kenmerken van onze verschillende doelgroepen. Wat zijn de behoeftes van de verschillende doelgroepen en op welke wijze nemen zij de lesstof tot zich. En vooral wat hebben zij nodig om goed tot hun recht te komen binnen ons onderwijs. De uitwerking hiervan is terug te lezen in de vakwerkplannen van de vaksecties.

Binnen de PDCA-cyclus staan dit jaar de onderdelen 'Check' en 'Act' centraal. Nieuwe ontwikkelingen en bestaande onderwijsactiviteiten worden geëvalueerd waaronder de mentor-uren en de VOS-uren. Met behulp van de uitkomsten van de evaluaties worden de activiteiten bijgesteld.

Ook zijn de eerste stappen gezet naar een visieontwikkeling voor de school. Het is belangrijk om de richting van de school neer te zetten, zodat men weet waar het Theda Mansholt College voor staat en wat voor soort onderwijs wij willen geven. De komende tijd zal de visie verder worden geformuleerd en concreet worden gemaakt.

Profilering van het TMC

Het Theda Mansholt College is de grootste VMBO-school in het Eemsdeltagebied met een ruim onderwijsaanbod in basis en kader. We bieden drie profielen aan: Zorg & Welzijn, Economie & Ondernemen en Techniek (BWI en PIE). We zijn gestart met het onderzoeken naar de mogelijkheden om een vierde profiel aan te bieden: Maritiem & Techniek, waarin een intensieve samenwerking met het MBO tot de meerwaarde behoort. Het aanbieden van dit profiel is logisch gezien de locatie van de school, in de havenstad Delfzijl, en de aanwezigheid van Noorderpoort Energy & Maritime (voorheen Zeevaartschool Abel Tasman). De eerste stappen in het toewerken naar het profiel zijn hierin gemaakt. Afspraken over uitwisselen van docenten en afstemming van onderwijsprogramma's met de zeevaartschool is hiervan een onderdeel.

Professionalisering

Scholing heeft vooral plaatsgevonden op individueel niveau. Verschillende docenten hebben een cursus of een master gedaan om zichzelf verder te ontwikkelen binnen het onderwijs. Binnen de functioneringsgesprekkencyclus wordt de scholingsbehoefte van personeelsleden gepeild en wordt er meegedacht over de mogelijkheden van scholing. Schoolbreed is er een rekencursus aangeboden voor de docenten economie, wiskunde en rekenen. Hiermee verbreden de docenten hun kennis over het rekenonderwijs en de didactiek.

Rutger Kopland School, Siddeburen

In juni kreeg het Eemsdeltacollege Siddeburen een nieuwe naam: Rutger Kopland School. Het leerlingenaantal daalde licht, van 182 leerlingen naar 176. Dit betekent nog steeds een merkbaar ruimtegebrek. Gedeeltelijk is dit opgevangen door gebruik te maken van lokalen in de Openbare Bibliotheek. Daarnaast is het computerlokaal ingericht als lesruimte omdat de vaste computers vervangen zijn door laptops die gekoppeld zijn aan een laptopkar waarmee deze flexibel inzetbaar zijn.

Wederom lagen de resultaten van de nevenvestiging te Siddeburen op of boven het landelijk gemiddelde.

Werken aan een heldere profilering van onze opleidingen.

Kenmerkend voor locatie Siddeburen zijn de meerdere onderwijsprojecten. Een voorbeeld hiervan is het project 'Doe maar dicht maar' waarmee leerlingen landelijke prijzen hebben behaald. Vijf leerlingen wonnen een prijs. Op de nationale gedichten dag werden gastlessen gegeven door dichter Arjen Boswijk.

De organisatie van het bevrijdingsfestival introduceerde in de provincie een nieuw project; het schrijven van een gedicht over vrijheid. In totaal werden er 115 gedichten geschreven. Van de vijf winnende gedichten kwamen er drie van leerlingen van de Rutger Kopland School. Vanwege de kwaliteit is van een leerling het gedicht verwerkt tot een animatie. Deze werd getoond op het hoofdpodium van het bevrijdingsfestival.

Met het project 'cultuurreporters' van "De frisse blik" zijn we inmiddels het vierde jaar ingegaan. Met dit (mediawijsheid-)project werken we toe naar een doorlopende leerlijn filmen/cultuureducatie voor klas 1 t/m 4.

Leerlingen van de derde klas gingen dit jaar opnieuw naar het grote taalevenement "Stap op de rode loper". Zij hebben een keur aan workshops kunnen volgen.

De derde klas heeft gewerkt aan een nieuw vakoverstijgend project 'De knalgroene school', over het hergebruiken van grondstoffen. Het afvalverwerkingsbedrijf Suez verzorgde een opdracht waarmee de vakken Nederlands, wiskunde, natuurkunde, scheikunde, biologie, aardrijkskunde, maatschappijleer en beeldende vorming aan de slag gingen. Ideeën over afvalverwerking werden gepresenteerd aan de hand van foto's en filmpjes. Daarnaast maakte elke groep een prototype van een apparaat dat op een aantrekkelijke wijze het afval kan scheiden. Presentaties werden gehouden en gejureerd op de eigen school en later nogmaals op het provinciehuis te Groningen tijdens de verkiezing van de Onderwijsprijs 2018-2019.

Op 20 november, de Internationale Dag van de Rechten van het Kind, namen vier leerlingen van klas 4 deel aan een debatwedstrijd. Voor de school sleepten zij de tweede prijs in de wacht.

Versterken, verbeteren en verankeren van de kwaliteit van het onderwijs en de begeleiding van onze leerlingen

Kenmerkend voor Siddeburen is de kleinschalige setting. Op de school wordt een breed en duurzaam onderwijsaanbod aangeboden, waarbij aandacht is voor brede vorming. Deze brede vorming speelt een prominente rol bij de persoonlijke ontwikkeling (persoonsovorming) van leerlingen en staat in verbinding met hoe leerlingen zich verhouden tot de maatschappij (socialisatie) en met een goede basis van kennis en vaardigheden (kwalificatie). Aan de leerlingen wordt structuur geboden om zich te ontwikkelen. De kleinschalige omgeving en de ondersteuningsmogelijkheden van het team en begeleiders heeft als effect dat een bovengemiddeld aantal leerlingen een specifieke begeleiding of ondersteuning vragen.

Mevrouw Kalverboer, de Kinderombudsman, kwam met haar collega naar locatie Siddeburen op vrijdag 22 juni. Zij gingen in gesprek met de leerlingen over de aardbevingsproblematiek. Een open persoonlijk gesprek over de zorgen en problematiek waarmee jongeren in het aardbevingsgebied te maken hebben. Zij rapporteert en bespreekt haar bevindingen in de Tweede Kamer. In het najaar hebben deze leerlingen met een aantal Tweede Kamer leden gesproken.

Werken aan de professionele ontwikkeling van alle medewerkers

De school geeft ruimte aan de individuele ontwikkeling van haar medewerkers en het team. Het docententeam functioneert als een expertteam rondom de leerling. Via individuele- of teamscholing zijn medewerkers in staat om zich te ontwikkelen. Dit jaar is het team geschoold in het beter kunnen differentiëren.

Twee docenten gingen op studiereis naar Finland, waar ze op een andere manier in aanraking kwamen met Passend Onderwijs, (niet) toetsen, meer bewegingsonderwijs en een uitgestelde vakkenkeuze.

In oktober 2017 werd Didy Pijpker verkozen tot Leraar van het jaar. De werkzaamheden die hierbij horen liepen tot 31 december 2018 zoals columns schrijven, lezingen houden en workshops geven door het hele land.

Het praktijkonderwijs staat voor de opdracht leerlingen te begeleiden naar werk of naar een vervolgopleiding in een markt waarin praktisch opgeleide mensen minder voorhanden zijn en geautomatiseerde processen een steeds grotere inbreng hebben op de arbeidsmarkt.

Om de identiteit van de school te bekrachtigen en met een heldere visie op het onderwijs te werken heeft het team enkele jaren geleden drie waarden ontwikkeld en uitgewerkt:

- Zelfvertrouwen
- Relatie
- Eigenaarschap.

Deze waarden geven inhoud aan de school die het Praktijkonderwijs van het VO Eemsdelta wil zijn. Deze waarden zijn verder geladen met inhoud, d.w.z. uitgewerkt in verdere afspraken hoe deze waardes zich verhouden in de school. In een werkgroep wordt actief vormgegeven aan het uitzetten van de waarden in de school.

Het afgelopen jaar heeft het team veel aandacht besteed aan de vraag: waar staan we over vier jaar, deze ontwikkeling sluit aan bij het schoolplan 'visieontwikkeling Praktijkonderwijs 2018-2022'.

Aandachtsgebieden in de visieontwikkeling zijn:

- Waardes
- Profijt
- Ouderparticipatie
- Veiligheid
- Pedagogisch beleid
- Nederlands
- Rekenen.

De individuele leerroute is onderdeel van die visieontwikkeling. Om dit te bewerkstelligen legt het team zich steeds meer toe op het gepersonaliseerd leren. Voor elke leerling wordt een individuele leerroute opgezet. Om het gepersonaliseerde leren in de school te versterken wordt gewerkt met het digitale programma Profijt. Profijt is een systeem dat de docent in staat stelt diverse doelen samen te bundelen tot een individueel traject dat is te koppelen aan een leerling. Leerlingen kunnen voor zichzelf doelen formuleren om vervolgens met die doelen de school in te gaan en daaraan te werken.

Versterken, verbeteren en verankeren van de kwaliteit van het onderwijs en de begeleiding van onze leerlingen.

Om de opbrengsten op het gebied van onder- en bovenbouwrendement verder te verbeteren zijn er vijf werkgroepen geformeerd die zich bezighouden met Analyse/Onderwijsresultaten, Verbetering leskwaliteit, Instroom TL-leerlingen in havo 4, Versterking mentoraat en Versterking management. Daarnaast is er blijvend aandacht voor het cyclisch bekijken en bespreken van de opbrengsten en resultaten waaraan verschillende gedifferentieerde plannen van aanpak zijn gekoppeld.

Een voorbeeld hiervan is te vinden in de mentorenoverleggen, waarin de risicoleerlingen worden besproken en plannen worden vastgelegd in Magister.

Na de zomer is de focus verlegd naar de lessen en de docenten. De vaksecties hebben een grotere rol gekregen bij het vormgeven van vakdidactiek, differentiatie en activerende werkvormen. In eerste instantie door ze meer tijd te gunnen en daarin de vakwerkplannen weer actueel te maken. Binnen de secties is gewerkt aan professionele intervisie.

Er is een vervolg gegeven aan verschillende projecten om het onderwijs verder te verbeteren. Een voorbeeld hiervan is de projectgroep Leerlabs, waarmee in nog meer klassen wordt gewerkt en waarbij door inzet van ICT meer differentiatie in de les plaats vindt. De uitbreiding met een extra Ipad-kar en laptop-kar heeft hierbij een positieve invloed. Verder zijn daar waar de resultaten directe aanleiding gaven, incidentele maatregelen getroffen om leerlingen extra les en een extra mogelijkheid te bieden om resultaten te verbeteren.

Ook de opstart van een pilot met eigen laptops van V4 leerlingen die bij alle vakken werd gebruikt heeft veel informatie gegeven voor het doorontwikkelen van de lijn van “blended-learning” in de school

Werken aan een heldere profilering van onze opleidingen

De voortzetting van de VWO-plus klas in vwo-3 is een voorbeeld van verdere aanscherping van onze visie ten aanzien van het lesgeven. Het resultaat is dat er meer uitdaging is voor deze leerlingen en bovendien zijn er meer leerlingen op het vwo-niveau gebleven.

Op verschillende terreinen is gewerkt aan een betere overgang van onderbouw naar bovenbouw. Bijvoorbeeld door het in de derde klas starten met toetsen waarin onderscheid wordt gemaakt tussen wiskunde A en B om hiermee de leerlingen beter te kunnen adviseren in de te maken profielkeuzes.

Binnen het nieuwbouwtraject is hernieuwd gekeken naar de onderwijsvisie voor de toekomst. Deze is in 2018 geformaliseerd en uitgedragen. Ook is gestart met concretisering van drie innovatielijnen: andere wijze van toetsing, ICT-ontwikkeling en een pilot voor flexibele roosters.

Werken aan de professionele ontwikkeling van alle medewerkers

Met alle docenten is een startgesprek gevoerd met daarin aandacht voor de uitgevoerde en gewenste scholingsactiviteiten. Er is een werkgroep aan de slag gegaan met het opstellen van een gemeenschappelijke kijkwijzer waarmee in 2018 concreet is gewerkt. Een andere werkgroep (Mentoraat) is gestart met het beter in kaart brengen van de mentoraatsprogramma's, met als doel om te komen tot meer eenduidigheid in het uitvoeren van het mentoraat en de individuele begeleiding van leerlingen.

Er is een pilot uitgevoerd rondom het afnemen van digitale docentevaluaties in de onderbouw, wat gaat leiden tot een invoering voor alle opleidingen/jaren in de overige jaren. Het management heeft training on-the-job ontvangen, waarbij met name aandacht is voor het afmaken van de PDCA-cyclus. In samenwerking met drie collega-scholen is met succes een aanvraag ingediend voor het worden van een opleidingsschool. Hier zijn de schoolopleiders bij betrokken, zodat ook in het begeleiden van stagiairs een extra professionaliseringsslag wordt gemaakt.

Internationale schakelklas (ISK)

ISK is een afkorting voor Internationale schakelklas. Deze afkorting is een ingeburgerde term voor het onderwijs aan een afdeling Eerste Opvang Anderstaligen (EAO). De ISK van VO Eemsdelta heeft een regionale functie. De ISK betreft haar leerlingen uit Delfzijl en de directe omgeving.

Het betreft kinderen die:

- met hun ouders in het asielzoekerscentrum te Delfzijl wonen;
- naar Nederland zijn gekomen in het kader van gezinshereniging of –vorming;
- langdurig met ouder(s) in het buitenland gewoond hebben, waardoor de kennis van het Nederlands vervaagd is;
- afkomstig zijn uit de Antillen en hun reguliere opleiding in het Papiaments hebben gehad.

Werken aan een heldere profilering van onze opleidingen

Het onderwijs in het ISK heeft mede ten doel om de leerlingen te leren omgaan met de Nederlandse cultuur. Aan de basale omgangsnormen en het leren omgaan met het eigene van de Nederlandse etniciteit wordt dan ook aandacht besteed.

Op deze wijze wordt geprobeerd om de leerlingen op een evenwichtige manier voor te bereiden op een succesvol vervolg in het reguliere Nederlandse onderwijs, alsmede aan een aantal inburgeringaspecten. Leidend hierbij zijn de leerlijnen zoals die opgesteld zijn door LOWAN- ITTA. De leerlijnen kennen drie uitstroomprofielen te weten:

- Route 1: 12-16 jaar PRO/VSO en 16+ werk/inburgering
- Route 2: 12-16 jaar vmbo basis en 16+ mbo entree/niveau 2
- Route 3: 12-16 jaar vmbo kader/TL, havo/vwo en 16+ mbo 3-4 / schakeljaar / vavo

Versterken, verbeteren en verankeren van de kwaliteit van het onderwijs en de begeleiding van onze leerlingen

Het startniveau van de ISK-leerlingen is zeer divers. Dat betekent dat er op het gebied van didactisch en pedagogisch handelen veel differentiatiepotentieel en sociaal/emotionele flexibiliteit wordt verwacht van de ISK-docent. Veel van de ISK-leerlingen kennen een traumatisch verleden omdat een deel van de leerlingen afkomstig is uit (voormalige) oorlogsgebieden. Deze kinderen hebben veel meegemaakt en kunnen traumatisch reageren op plotselinge gebeurtenissen, (latente) conflicten enz.

Voor alle leerlingen geldt dat zij te maken hebben met een gevoel van ontheemding:

- weg uit het eigen taalgebied;
- weg van familie;
- vrienden moeten achterlaten;
- en school moeten achterlaten (inclusief de normale voortgang).

De ISK docenten zijn in staat om hier op een tactvolle manier op te kunnen inspelen. Door specifieke testen (o.a. leerbaarheidstoets NT2 en WNV) heeft de docent helder voor ogen op welke wijze taalverwerving het beste kan plaatsvinden.

Dit jaar is ook een nauwe samenwerking tot stand gekomen met het Noorderpoort in Appingedam. Leerlingen lopen nu ook “stage” op het mbo op bepaalde dagdelen ter voorbereiding op het Nederlandse onderwijssysteem op het mbo.

Werken aan de professionele ontwikkeling van alle medewerkers

De docenten houden nauwlettend de nieuwe ontwikkelingen bij op het gebied van NT2 door jaarlijks de LOWAN studiedag te bezoeken. Gedurende deze studiedag worden in diverse workshops verschillende onderdelen van NT2 besproken en is er aandacht voor culturele verschillen in de klas. Daarnaast worden ook de ontwikkelingen met betrekking tot doorstroom naar het reguliere onderwijs uit het land gedeeld.

Het team heeft in zijn geheel deelgenomen aan een studiemiddag georganiseerd door het Netwerk ISK Noord-Nederland over radicalisering. Door middel van een lezing door een ex-geradicaliseerde moslim kregen zij een inkijk in het proces van radicalisering bij jongeren.

Enkele docenten hebben de studiedag “Trauma’s in de klas, omgaan met onderwijs aan getraumatiseerde leerlingen” bezocht. Deze studiedag werd georganiseerd door Orthoconsult.

Leerlingenverloop

In 2018 heeft de ISK-afdeling een tijdelijke groei doorgemaakt in het aantal leerlingen, van 63 naar maximaal 89 leerlingen. De groei is te verklaren door een tijdelijk uitbreiding van het AZC met een PRO-POL locatie van maximaal 4 maanden. Door deze tijdelijke groei heeft het docententeam de nodige flexibiliteit laten zien om de groep leerlingen op te vangen en deze een gedegen ondergrond te verschaffen bij de voortzetting van hun onderwijs elders in het land.

	ISK-leerlingen. Mutaties 2018												
	1-1-2018	Jan.	Feb.	Mrt.	Apr.	Mei	Jun.	Jul.	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.
Instroom	11	3	3	7	3	2	0	0	0	9	2	19	9
Uitstroom	23	5	2	4	0	3	1	16	0	6	1	4	2
Totaal	76	74	75	78	81	80	79	63	63	66	65	82	89

Tabel 01 In- en Uitstroom ISK-leerlingen gedurende het jaar 2018.

2.3 Onderwijskwaliteit

Onze VMBO-scholen en het Praktijkonderwijs vallen momenteel onder het Basistoezicht. Het Rudolph Pabus Cleveringa Lyceum (HAVO/VWO) scoort momenteel nog zwak. Voor het Rudolph Pabus Cleveringa Lyceum is het eerste doel om de resultaten en de kwaliteit van de lessen op een niveau te brengen dat voldoet aan de norm van de inspectie, zodat ook zij weer basis toezicht kunnen krijgen.

Hierop wordt, zoals ook eerder aangegeven, door het team en de schoolleiding vol op ingezet middels het vormen van werkgroepen, werken aan een betere overgang van onderbouw naar bovenbouw, blijvende aandacht voor het analyseren van de opbrengsten en resultaten met daaraan gekoppeld het opzet van plannen van aanpak.

Voor het opbrengstenoordeel van de inspectie wordt verwezen naar bijlage 1 (VMBO), bijlage 2 (VMBO-TL in Siddeburen) en bijlage 3 (HAVO-VWO).

Eemsdeltacollege voor vwo, havo mavo en vbo, Delfzijl 9932 BD

VMBO B	● Basistoezicht	Toevoegen +
VMBO K	● Basistoezicht	Toevoegen +
VMBO (G) T	● Basistoezicht	Toevoegen +

Eemsdelta College voor vwo, havo mavo en vbo, Appingedam 9901 CE

HAVO	● Zwak	Toevoegen +
VWO	● Zwak	Toevoegen +

Praktijkonderwijs Eelwerd, Appingedam 9902 RB

Praktijkonderwijs	● Basistoezicht	Toevoegen +
-------------------	-----------------	-------------

Bron: www.onderwijsinspectie.nl

2.4 Onderwijsresultaten

Examens

In 2018 namen in totaal 457 leerlingen van VO Eemsdelta deel aan het Centraal Schriftelijk Eindexamen. Twaalf leerlingen hebben zich door ziekte of een andere reden teruggetrokken voordat de examenperiode startte. Onderstaand de resultaten van deze leerlingen in termen van het aantal geslaagden.

Stichting VO Eemsdelta, geslaagden 2018							Geslaagden 2017		
	1e tijdvak				2e tijdvak		2e tijdvak 2017		
afdeling	totaal	kandidaten	geslaagd	%	def geslaagd	%	kandidaten	def geslaagd	%
VWO	57	57	44	77,2	49	86,0	44	39	88,6
HAVO	173	165	116	70,3	133	80,6	116	92	79,3
VMBO TL	95	92	71	77,2	77	83,7	98	85	86,7
VMBO K	63	63	36	57,1	52	82,5	65	61	93,8
VMBO B	38	37	32	86,5	36	97,3	41	40	97,6
VMBO lwt	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0	-
Sid TI	43	43	36	83,7	38	88,4	47	41	87,2
SVOE	469	457	335	73,3	385	84,2	411	358	87,1

bron: Magister (peildatum 1 juli 2018)

Uit het bovenstaande valt op te merken dat met name het slagingspercentage van de VMBO-K leerlingen is gedaald ten opzichte van voorgaande schooljaar.

Onderstaand een overzicht van het aantal geslaagden in 2018 op het VMBO, uitgesplitst naar profiel.

Stichting VO Eemsdelta, geslaagden 2018 Basis- en kaderberoeps: onderverdeeld naar profielen								Geslaagden 2017		
studie	afdeling	1e tijdvak				2e tijdvak		2e tijdvak 2017		
		totaal	Kandi- daten	geslaagd	%	def geslaagd	%	Kandi- daten	def geslaagd	%
Basis beroeps	VMBO B eo	3	3	2	66,7	3	100,0	4	4	100,0
	VMBO B bwi	8	8	6	75,0	8	100,0	26	25	96,2
	VMBO B pie	11	11	11	100,0	11	100,0			
	VMBO B tb	2	2	2	100,0	2	100,0			
	VMBO B zw	14	13	11	84,6	12	92,3	11	11	100,0
	VMBO B tot	38	37	32	86,5	36	97,3	41	40	97,6
Kader beroeps	VMBO K eo	5	5	2	40,0	3	60,0	12	12	100,0
	VMBO K bwi	7	7	5	71,4	6	85,7	34	31	91,2
	VMBO K pie	17	17	9	52,9	15	88,2			
	VMBO K tb	8	8	3	37,5	6	75,0			
	VMBO K zw	26	26	17	65,4	22	84,6	19	18	94,7
	VMBO K tot	63	63	36	57,1	52	82,5	65	61	93,8
Totaal		101	100	68	68,0	88	88,0	106	101	95,3

Bron: Magister (peildatum 1 juli 2018), uitleg afkortingen: eo = Economie en Ondernemen, bwi = bouwen, wonen en interieur, pie = produceren, installeren en energie, zw = zorg en welzijn

Hoofdstuk 3 Personeel

Aantal personeelsleden OP/OOP

Op 31 december 2018 waren bij VO Eemsdelta 237 medewerkers werkzaam exclusief externen en incl. ziektevervang.

Het gemiddelde aantal fte's is in het kalenderjaar 2018 vergeleken met het jaar 2017 afgenomen van 193 naar 190 fte. Onderstaand een overzicht van de opbouw van het personeelsbestand over het jaar 2018.

Ter vergelijking zijn de aantallen over 2017 weergegeven.

FTE's per categorie	2018		2017	
	In fte's	Percentage	In fte's	Percentage
Directie	11	5,8%	11	5,7%
Onderwijzend personeel	136	71,5%	138	71,5%
Onderwijs Ondersteunend personeel	43	22,7%	44	22,8%
Totaal	190	100,0%	193	100,0%

Verhouding vast en tijdelijk dienstverband

De flexibele schil, het personeel met een tijdelijk dienstverband ten opzichte van de totale formatie bedraagt per 31 december 2018 19,5%. Vergeleken met 2017 is het percentage licht gestegen. Het percentage bedroeg in 2017 18,9%. De flexibele schil is meegenomen in bovenstaande tabel.

Sociaal plan

In verband met terugloop van het aantal leerlingen in combinatie met een hoog aantal vaste dienstverbanden is in 2016, in overleg met de bonden, een sociaal plan opgesteld. In het plan zijn o.a. afspraken vastgelegd hoe er om wordt omgegaan met boventalligheid.

Het sociaal plan komt ten einde op 1 augustus 2019 en zal niet worden verlengd. Een groot aantal medewerkers heeft gebruik gemaakt van de regelingen, waardoor gedwongen ontslagen in de afgelopen jaren nagenoeg niet aan de orde zijn geweest. Met het aflopen van het sociaal plan ontstaat de mogelijkheid om collega's met een tijdelijk contract bij goed functioneren en formatieve ruimte, met een vaste aanstelling aan het VO Eemsdelta te binden. Hiermee kunnen we een beter perspectief bieden voor een aantal collega's.

Verlengen van het sociaal plan is niet nodig. Analyse van de formatie voor de komende vier schooljaren heeft duidelijk gemaakt dat er in het meest behoudende scenario maar een geringe boventalligheid ontstaat voor een klein aantal vakken.

Ondanks dat het sociaal plan eindigt op 1 augustus 2019, zullen de regelingen die in het sociaal plan staan beschreven nog wel worden aangeboden gedurende 1 augustus 2019 tot 1 januari 2020.

Nieuwe arbodienstverlener

In 2018 heeft er een aanbesteding rondom de arbodienstverlening plaatsgevonden. Dit heeft geresulteerd in een nieuwe arbodienst per 1 augustus 2018, Zorg van de Zaak. Na een aantal maanden samengewerkt te hebben met Zorg van de Zaak komt naar voren dat men niet tevreden is over de dienstverlening is en besloten het contract stop te zetten. In 2019 zal opnieuw op zoek worden gegaan naar de invulling van de arbodienstverlening.

Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim is in 2018 gedaald naar 4,7% in vergelijking met 5,9% in 2017. Het landelijk gemiddelde lag in 2017 voor OP op 5,3% en voor OOP op 5,5%. De landelijk gemiddelden over 2018 zijn nog niet bekend.

Ziekteverzuim EDC 2018	2018	2017
Ziekteverzuim in %	4,7	5,9
Meldingsfrequentie	1,59	1,83

Bron: AFAS/HRM/Analyse HRM/EDC verzuimanalyse 2018

Gevoerde beleid inzake beheersing van uitkeringen na (deeltijd) ontslag

In het kader van het sociaal plan hebben we overleg gevoerd met het UWV. We hebben proactief contact gezocht met de belastingdienst met als doel om eventuele uitkeringen voor te leggen aan de belastingdienst waarbij het doel is om voor elk voorgestelde individuele regeling een beschikking te krijgen.

Bij (deeltijd) ontslag wordt altijd gestreefd naar een begeleiding van werk naar werk. Hierdoor hopen we de wachtgeld verplichting tot een minimum te beperken.

Hoofdstuk 4 Huisvesting

Alle gebouwen van VO Eemsdelta zijn onderzocht op bevingsbestendigheid. De uitkomst is dat alle gebouwen grondig versterkt moeten worden. Daarnaast is er door de leerlingendaling t.g.v. de demografische krimp een overmaat aan fysieke ruimte. Er is een gemiddelde bezettingsgraad van de onderwijsruimtes van 65 %.

Voor alle scholen in Appingedam en Delfzijl met uitzondering van de school in Siddeburen, de Rutger Kopland School, is besloten om een nieuwe Campus te ontwikkelen. Hierover verderop meer. Voor wat betreft de toekomst van onze locatie in Siddeburen, hebben de besturen van het Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta (VO Eemsdelta) en het Dollard College (DC) uitgesproken dat zij het, tegen de achtergrond van de dalende leerlingenaantallen, als hun maatschappelijke verantwoordelijkheid zien om het voortgezet onderwijs in de driehoek Delfzijl – Winschoten – Hoogezand te versterken. Ten aanzien van de versterking van het schoolgebouw te Siddeburen heeft nog geen besluitvorming plaats gevonden.

Ontwikkeling Campus

Op 12 maart 2018 is de doorcentralisatie overeenkomst door alle betrokken partijen getekend. Vervolgens zijn op 22 maart de rentes vastgezet voor de financiering. Parallel aan de ontwikkeling van de doordecentralisatie liep een traject om te komen tot een Globaal Programma van Eisen voor de onderwijscampus. Deze is in 2018 uitgewerkt in een Ruimtelijk en Functioneel Programma van Eisen.

In de maanden april en mei zijn ruim 10 gebruikersgroepen geconsulteerd en hun input is verwerkt in het Plan van Eisen. Het Plan van Eisen is het basisdocument om te komen tot de Europese aanbesteding voor het ontwerp van de Campus.

In april is een marktconsultatie gehouden om na te gaan wat in de huidige markt een meest gewenste aanbestedingsvorm is. Gekozen is voor een aanbesteding via een ontwerpteam, bestaande uit een architect, constructeur, installateur en bouwfysicus. Vervolgens is hier een kostendeskundige aan toegevoegd.

In juli 2018 hebben 18 ontwerpteams o.l.v. een architect zich ingeschreven voor de aanbesteding. Zij voldeden allen aan de eisen om aan de selectie deel te nemen. Aan de hand van een selectieleidraad is het aantal van 18 teruggebracht naar 5 ontwerpteams. Deze hebben zich gepresenteerd en hieruit zijn twee partijen geselecteerd om een Structuur Ontwerp te maken. Het betrof Mecanoo te Delft en De Unie Architecten te Groningen.

Op 12 december 2018 hebben beide partijen hun ontwerp gepresenteerd waarbij unaniem gekozen is voor het ontwerpteam o.l.v. van de Unie Architecten Groningen.

In februari 2019 is het ontwerpteam o.l.v. de Unie Architecten gestart met de ontwikkeling van het Voorlopig Ontwerp.

Hoofdstuk 5 Communicatie

Het verslagjaar 2018

Dit verslagjaar werd de focus van communicatie gelegd op de nieuwe namen en huisstijl van de scholen en de nieuwe websites.

Van adres naar betekenisvolle naam

Een school is meer dan een plek waar je leert en werkt. Het is een plek waar je voelt dat het jouw school is. De scholen hadden de namen van hun locatieadres. Dat moest anders worden. De naam Eemsdeltacollege is verdwenen. De Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta (VO Eemsdelta) blijft bestaan en de scholen hebben een nieuwe naam gekregen. Er zijn meer redenen om te kiezen voor een nieuwe naam. In de afgelopen jaren is onze omgeving flink veranderd. Er is krimp, we hebben meer concurrentie en straks verhuizen drie van onze scholen naar de nieuwe campus. Onze ideeën over de organisatie zijn anders dan toen. We vinden dat de scholen zelf meer te zeggen hebben over het onderwijs.

Daarom zetten we onze scholen nu stevig in de wereld, ieder met een duidelijke eigen identiteit, een betekenisvolle naam en een eigentijds logo.

De nieuwe naam vertelt het verhaal van de school: wat is bij ons belangrijk, hoe merk je dat en wat beloven we je. Het overkoepelende motto van VO Eemsdelta is: Leren met lef. Dat doen we op alle scholen. Daarom kozen we voor namen van mensen met lef. Mensen uit de geschiedenis van de provincie Groningen, die door hun lef iets hebben betekend voor zichzelf en hun omgeving. Doeners, doorzetters en daarvoor voorbeelden van onze leerlingen en voor ons.

De nieuwe naam voor de locatie:

Sikkel in Delfzijl: Theda Mansholt College – *Je talent vinden en er werk van maken*

Pastorielaan in Appingedam: Rudolph Pabus Cleveringa Lyceum – *Ruimte om jezelf te zijn, jezelf te ontwikkelen en je talent te ontdekken en te gebruiken*

Eelwerd in Appingedam: George Martens School – *Worden wie je bent en doen wat werkt*

Siddeburen: Rutger Kopland School – *Vanuit het vertrouwde de wereld ontdekken*

Een nieuwe naam = een nieuw logo

Bij een nieuwe naam hoort een nieuw logo. Vier logo's, die duidelijk bij elkaar horen en een bijpassende vijfde voor de stichting. Persoonlijk, fris, vrolijk en eigen: zo zijn we en dat laten we met deze logo's aan de wereld zien.

Websites

Bij een nieuwe naam en huisstijl hoort natuurlijk een nieuwe website. Voor elke school is er een nieuwe website.

Theda Mansholt College: www.mansholtcollege.nl

Rudolph Pabus Cleveringa Lyceum: www.cleveringalyceum.nl

George Martens School: www.martensschool.nl

Rutger Kopland School: www.rutgerkoplandschool.nl

De stichting heeft een eigen website (www.vo-eemsdelta.nl). Binnen de websites kun je doorklikken naar de stichting en/of naar de scholen. Zo laten we zien dat we samen alle niveaus aanbieden binnen het voortgezet onderwijs in de regio Eemsdelta.

Jaarverslag

Ook dit jaar is het jaarverslag online te vinden op de nieuwe websites van VO Eemsdelta.

Interne Communicatie

Een communicatie student van de Hanze Hogeschool Groningen heeft een onderzoek gedaan naar de interne communicatie. De uitkomsten zijn gepresenteerd in het directeurenoverleg (CvO.) De aanbevelingen worden projectmatig weg gezet.

Oudercommunicatie

Vaak is de communicatie vanuit school naar ouder(s)/verzorger(s) versnipperd. Door een onderzoek onder de collega's en ouder(s)/verzorger(s) is dit in kaart gebracht. De vraag naar een nieuw middel is groot. De hoy app zou een nieuw middel kunnen zijn. De pilot met deze app heeft een paar maanden gedraaid bij 3 vmbo klassen op het Theda Mansholt College. De uitkomsten waren dat er door deze app snel en makkelijk gecommuniceerd kon worden tussen school/mentor en ouder(s)/verzorger(s).

Vooruitblik 2019

Nu de nieuwe namen en huisstijl zijn ingevoerd begint het echte werk. Hoe kunnen we hier meer handen en voeten aan geven binnen en buiten de organisatie? De websites worden onderhouden door contentbeheerders op locatie. Hoe kunnen we de sites verder door ontwikkelen? Waar liggen de wensen van de bezoekers? Hoe kunnen we hier op inspelen?

Het CvO gaat kijken op welke scholen en in welke leerjaren de hoy app ingezet gaat worden. Ook kijken zij naar de aanbevelingen 'interne communicatie' en zetten projecten hiervoor uit. Er wordt een communicatieplan voor de nieuw te bouwen campus gemaakt in overleg met de projectgroep.

Hoofdstuk 6 Financiën

6.1 Exploitatieresultaat 2018

(Bedragen x € 1.000)	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017	Begroting 2017
Rijksbijdragen	18.624	18.091	18.318	17.820
Overige baten	824	529	1.733	1323
Totaal baten	19.448	18.620	20.050	19.143
Personele lasten	15.104	14.408	16.116	14.972
Afschrijvingen	283	562	343	550
Huisvestingslasten	1.072	1.093	1.270	1.230
Overige instellingslasten	2.304	2.197	2.287	2.333
Totaal lasten	18.764	18.259	20.016	19.085
Saldo baten en lasten	684	361	34	58
Financiële baten & lasten	-12	-4	-4	-3
Netto Resultaat	672	357	30	55

In 2018 heeft VO Eemsdelta een positief resultaat behaald van € 672.000 terwijl er een positief resultaat was begroot van € 357.000. Het resultaat is hiermee € 315.000 positiever dan verwacht.

De rijksbijdragen zijn hoger dan begroot door ophoging van de bekostiging door het Rijk in verband met de CAO-stijging. Verder zijn er extra middelen ontvangen voor het techniekonderwijs. De overige baten zijn voornamelijk hoger door ontvangen ouderbijdragen. Zowel de ouderbijdragen als de uitgaven die gedaan worden van de ouderbijdragen worden niet begroot.

Aan de lastenkant valt met name een stijging van de personele lasten op. De stijging wordt veroorzaakt door de CAO-stijging en stijging van de pensioenpremies. Verder is sprake geweest van meer ziektevervang en inhuur van een interim-directeur.

De afschrijvingslasten zijn daarentegen lager dan begroot. Doordat de opleverdatum van de nieuwbouw een jaar naar achteren is geschoven, is de afschrijving op huidige activa op een andere manier berekend zodat het aansluit op de opleverdatum. De huidige activa wordt tot dat moment afgeschreven. Bij het opstellen van de begroting was deze latere opleverdatum nog niet bekend. Het effect op de afschrijvingslasten van deze bredere spreiding over de komende jaren bedraagt in 2018 € 207.000.

Verder zijn er op diverse plekken wat kleinere afwijkingen zichtbaar. In de jaarrekening verderop in dit jaarverslag volgt een uitgebreidere toelichting.

6.2 Kengetallen

Kengetallen	signalerings- waarde	2018	2017	2016
Solvabiliteit (eigen vermogen / balanstotaal)	< 0,2	0,21	0,42	0,43
Solvabiliteit 2 (eigen vermogen + voorzieningen / balanstotaal)	< 0,3	0,30	0,61	0,57
Liquiditeit, Current Ratio (vlottende activa / kort vreemd vermogen)	< 0,75	1,37	2,07	1,80
Huisvestingsratio (huisvestingslasten + afschrijving gebouwen en terreinen / totale lasten)	> 0,1	0,06	0,08	0,07
Weerstandsvermogen (eigen vermogen / baten)	< 0,05	0,12	0,12	0,12
Rentabiliteit (resultaat / baten)	< -0,10	0,035	0,003	0,021

In bovenstaande tabel zijn risico-indicatoren opgenomen met daarnaast de signaleringswaarden. Deze risico-indicatoren worden door de onderwijsinspectie gebruikt voor het tijdig detecteren van financiële risico's bij onderwijsinstellingen.

Solvabiliteit

Uit de uitkomsten valt op te merken dat beide solvabiliteitsindicatoren momenteel voldoende zijn. In de nieuwe meerjarenbegroting is gestuurd op positieve resultaten voor de komende jaren, waardoor het eigen vermogen licht toe zal nemen. Vanaf het moment van in gebruik van de Campus zal het balanstotaal echter stijgen (als gevolg van activering van de campus en opnemen van een langlopende schuld), waardoor de solvabiliteit zal dalen naar rond de 12%.

Liquiditeit

De liquiditeitsratio, welke aangeeft in hoeverre de organisatie in staat is om aan haar kortlopende schulden te voldoen, is ruim voldoende.

Huisvestingsratio

De huisvestingsratio, welke aangeeft welk deel van de lasten betrekking heeft op de huisvestingslasten ligt onder de signaleringswaarde en valt daarmee binnen de normen die gehanteerd worden door Inspectie.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen blijft in 2018 op een gelijk niveau in vergelijking met 2017 en 2016 en is daarmee voldoende. Bij de meeste onderwijsinstellingen ligt het weerstandsvermogen tussen de 0,1 en 0,4. Met een kengetal van 0,12 valt de stichting VO Eemsdelta ook in deze bandbreedte. In meerjarig perspectief zal het weerstandsvermogen op basis van de huidige meerjarenbegroting stijgen naar 0,23.

Rentabiliteit

De rentabiliteitswaarde wijkt licht af van de signaleringswaarde door het positieve resultaat over 2018.

6.3 Continuïteitsparagraaf

VO Eemsdelta bevindt zich in een zogenaamde krimpregio. Als gevolg van dit feit zullen de leerlingenaantallen naar verwachting de komende jaren blijven dalen. Dit heeft de nodige consequenties voor de financiën en dus ook voor de personele bezetting. Met betrekking tot dit laatste aspect zullen we de personele bezetting aan moeten passen aan de verminderde vraag naar onderwijs in onze regio. In het verslagjaar en de jaren ervoor is de personele bezetting binnen het onderwijzend personeel al aangepast aan de verminderde vraag.

Deze trend zal zich de komende jaren voortzetten. De personele bezetting zal voortdurend kritisch worden bekeken en er zal geprobeerd worden via natuurlijk verloop de afbouw van de personele bezetting te realiseren zodat gedwongen ontslagen voorkomen worden. Daarnaast zullen door het stroomlijnen en het verder automatiseren van processen arbeidsplaatsen mogelijk anders ingevuld kunnen worden.

Kengetallen	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Personele bezetting in FTE	190	187	175	166	162	164
Management & directie	11	11	11	10	10	10
Onderwijzend personeel	136	127	124	118	115	117
Onderwijs ondersteunend personeel	43	43	40	38	37	38
	1 okt '17	1 okt '18	1 okt '19	1 okt '20	1 okt '21	1 okt '22
Leerlingenaantallen (incl. ISK, excl. VAVO)	2023	1826	1777	1713	1698	1736
	100,0%	90%	87,9%	84,7%	83,9%	85,8%

Bron: o.a. Foleta en Magister, berekend o.b.v. het huidige marktaandeel

Meerjarenbegroting

Stichting VO Eemsdelta staat de komende jaren voor grote financiële uitdagingen. Redenen hiervoor zijn de komende veranderingen in de bekostigingssystematiek vanuit het Ministerie, terugloop van middelen voor LWOO-leerlingen die worden ontvangen van het samenwerkingsverband en de CAO-afspraken die gemaakt zijn omtrent de verlaging van de werkdruk voor docenten, met als gevolg een opwaartse druk op de personeelskosten.

Met de lagere middelen vanuit het samenwerkingsverband is al rekening gehouden in de meerjarenbegroting zoals opgenomen in dit jaarverslag. Met de verandering in de bekostigingssystematiek van de Rijksbijdragen en de veranderingen naar aanleiding van de CAO-gesprekken is nog geen rekening gehouden omdat de impact op de cijfers nog niet bekend is. Er is nog geen definitief besluit aangekondigd vanuit het ministerie van OCW.

Naast deze veranderingen is VO Eemsdelta volop aan de slag met de ontwikkeling van de Campus. Mede door de gelden die vrijkomen vanuit de NCG en de NAM zijn wij in staat om een nieuwe Campus te bouwen.

De nieuwbouw stelt ons in staat om enerzijds ons probleem op het gebied van overcapaciteit op te lossen en anderzijds onze deels gedateerde schoolgebouwen in te wisselen voor een moderne onderwijsomgeving die energiezuinig is, waardoor wij in staat zijn om onze exploitatielasten structureel te verlagen.

In de meerjarenbegroting is rekening gehouden met een ingebruikname van de nieuwe Campus met ingang van schooljaar 2022-2023. Omdat er sprake is van een doordecentralisatie, waardoor wij als onderwijsinstelling eigenaar worden van het gebouw, zien we dat er opbrengsten zijn vanuit de gemeente en dat met name de afschrijvingslasten en de financieringslasten zullen toenemen. De exploitatielasten op het gebied van huisvesting daarentegen zullen drastisch dalen.

Een groot risico is of we in de huidige markt onze ambities kunnen realiseren bij een gelijkblijvend budget. Overwogen wordt om samen met de Gemeenten een verruiming van het budget aan te vragen bij Rijksoverheid.

Meerjarenbalans over de jaren 2018 t/m 2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Activa						
Vaste activa						
Materiele vaste activa	1.329.806	1.305.648	1.117.166	879.573	22.014.481	21.202.381
VLottende activa						
Vorderingen	408.475	408.475	408.475	408.475	408.475	408.475
Liquide middelen	9.387.487	9.422.046	19.788.288	29.555.931	8.175.884	9.145.183
Totaal activa	11.125.769	11.136.170	21.313.930	30.843.980	30.598.841	30.756.040
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Passiva						
Eigen vermogen						
Algemene reserve	2.360.599	2.510.656	2.803.416	2.937.043	3.118.183	3.676.661
Bestemmingsreserve publiek	567.507	500.000	400.000	300.000	300.000	250.000
Bestemmingsreserve privaat	101.673	90.000	75.000	75.000	-	-
	3.029.779	3.100.656	3.278.416	3.312.043	3.418.183	3.926.661
Voorzieningen	952.923	892.448	892.448	892.448	892.448	892.448
Langlopende schulden	-	-	10.000.000	19.496.423	19.145.144	18.793.865
Kortlopende schulden	7.143.066	7.143.066	7.143.066	7.143.066	7.143.066	7.143.066
Totaal passiva	11.125.769	11.136.170	21.313.930	30.843.980	30.598.841	30.756.040

Bron: Meerjarenbegroting 2019 t/m 2023

In de meerjarenbalans is te zien dat vanaf het jaar 2020 geleidelijk de balanstotalen stijgen als gevolg van opname van de lening onder de langlopende schulden en activering van de nieuwbouw in 2022 onder de materiele vaste activa.

Onder het eigen vermogen zijn naast de algemene reserve ook een tweetal publieke bestemmingsreserves en een private bestemmingsreserve opgenomen. De grootste publieke bestemmingsreserve is een aantal jaren geleden gevormd voor financiering van het generatiepact. Daarnaast is er nog een bestemmingsreserve die dient ter financiering van de oude regeling spaarverlof.

De private bestemmingsreserve is ontstaan ten tijde van de liquidatie van de steunstichting Fivelborgh en zal worden aangesproken voor de nieuwbouw.

Treasury

Het treasurybeleid richt zich met name op het elimineren van het liquiditeitsrisico dat structureel gevolgd wordt. De liquiditeit heeft zich in de periode 2013 tot en met 2016 dermate ontwikkeld dat de bankgarantie van de Gemeente Appingedam niet verlengd is en dus is komen te vervallen. Overtollige liquiditeiten worden risicomijdend weggezet op een spaarrekening.

Voor de te ontwikkelen Campus is de financiering begin 2018 gecontracteerd. De verwachting is dat de eerste aanspraak hierop in 2020 zal geschieden.

Derhalve kunnen wij zeggen dat het treasurybeleid zoals beschreven in het treasurystatuut wordt nageleefd.

Treasurybeleid:

- In 2018 is er geen sprake van beleggen, lenen of derivaten. Er hebben zich in 2018 derhalve geen wijzigingen voorgedaan.
- Rapportage over het gehanteerde treasurystatuut:
 - Het beleid is risicomijdend. Op dit moment is er binnen het VO Eemsdelta geen sprake van beleggen, lenen en derivaten. Over de uitvoering valt dus ook niets te vermelden;
 - Er is geen sprake van beleggingen, leningen en derivaten. Er is derhalve ook geen waarde aan alle componenten toe te kennen;
 - Behoudens spaarrekeningen, die ter vrije beschikking staan van de organisatie, is er geen sprake is van beleggen en is er ook geen sprake van een datum van vrijval van beleggingen.

Meerjarenexploitatie over 2018 t/m 2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Baten	100,0%	91,4%	94,5%	95,0%	99,1%	85,8%
Rijksbijdragen	18.624.248	17.020.927	16.092.764	15.295.565	15.159.820	15.480.899
Overige overheidsbijdragen					252.083	605.000
Overige baten	823.676	584.948	564.657	512.894	568.378	647.723
Totale baten	19.447.924	17.605.875	16.657.421	15.808.459	15.980.282	16.733.622
Lasten						
Personeelslasten	15.103.896	13.987.840	13.079.496	12.401.058	12.131.948	12.252.210
Afschrijvingen	282.980	424.158	438.482	487.593	755.092	1.062.100
Huisvestingslasten	1.072.279	1.083.900	1.033.900	983.100	920.083	581.000
Overige lasten	2.304.386	2.035.100	1.924.284	1.899.581	1.886.435	1.901.333
Totale lasten	18.763.542	17.530.998	16.476.162	15.771.332	15.693.558	15.796.643
Financiële baten en lasten	-12.482	-4.000	-3.500	-3.500	-180.583	-428.500
Exploitatieresultaat	671.900	70.877	177.760	33.627	106.140	508.478
Overige gegevens:						
Investerings	224.968	400.000	250.000	250.000	21.890.000	250.000

Rijksbijdragen

De rijksbijdragen zijn grotendeels afhankelijk van de leerlingenaantallen. Echter voor een deel van de gelden die wij ontvangen uit het samenwerkingsverband (LWOO en LRO) geldt dat er sprake is van een afbouwregeling waarbij de komende jaren nog iets gecompenseerd worden. Vanaf 2021 is het juiste niveau bereikt aan inkomsten van het samenwerkingsverband.

Overige overheidsbijdragen

Vanaf het moment van oplevering van de Campus, naar verwachting medio 2022, zullen de doordecentralisatie opbrengsten vanuit de Gemeente bij ons binnenkomen. Deze bijdrage is voor de komende 40 jaar constant.

Overige baten

De ESF subsidie houdt na 2020 op. In 2019 zal er nog ruim € 70.000 aan subsidie binnenkomen. Dit loopt af naar € 50.000 in 2020 en zal vanaf 2021 nul zijn. De huuropbrengsten gymzalen lopen parallel met de huurkosten gebouwen. Het betreft hier een huursubsidie voor de gymzalen. De verwachting is dat we op de Campus voldoende ruimte hebben zodat er van huur geen sprake meer zal zijn. Vanaf het moment dat we in de Campus zitten, zullen we verhuuropbrengsten ontvangen van onze huurder, het Noorderpoort.

Personele lasten

De personele lasten zijn grotendeels gerelateerd aan het aantal leerlingen. De organisatie zal dus mee moeten bewegen met deze daling.

Daarnaast zal ons personeelsbeleid gebaseerd zijn op vitaliteit waarbij we tevens streven naar een gezonde samenstelling van het personeelsbestand. Een aantal jaren geleden is hier een bestemmingsreserve voor gevormd. Door het aanspreken van deze bestemmingsreserve kunnen we dit beleid vorm geven zonder in te teren op onze algemene reserves. Daarnaast hebben we te maken met krapte op de arbeidsmarkt. We zullen moeten blijven investeren in personeelsbeleid om bevoegde en bekwame docenten aan de Stichting VO Eemsdelta te blijven binden. Door pensionering van medewerkers die gebruik maken van de aflopende BAPO-regeling zullen de personeelslasten teruglopen. Strategisch personeelsbeleid zal om extra middelen gaan vragen om tot een gezonde samenstelling van het personeelsbestand te komen. Per saldo zal dit moeten leiden tot een oplopende bezuiniging van uiteindelijk € 750.000 in 2023.

Afschrijvingen

Door het opschuiven van de datum van ingebruikname van de Campus zijn de afschrijvingstermijnen met 1 jaar verlengd. Dit resulteert in een verlaging van de afschrijvingslasten in de jaren 2019 en 2020 en een verhoging van de afschrijvingslasten van 2021 en 2022 voor wat betreft de bestaande activa. De afschrijvingslasten van de Campus schuiven een jaar op in de tijd ten opzichte van de vorige meerjarenbegroting.

Huisvestingslasten

De huisvestingslasten zullen in de periode 2019 t/m 2021 dalen met zo'n € 50.000 per jaar. Dit komt met name door de verminderde onderhoudslasten. Daarnaast zal bij overcapaciteit gekeken worden naar het afsluiten van compartimenten van het gebouw. In 2023 zien we een significante daling van de huisvestingslasten welke volledig is toe te wijzen aan de Campus. In 2022 is € 100.000 meegenomen om te kunnen verhuizen van de bestaande locaties naar de Campus.

Overige instellingskosten

De overige instellingskosten lopen gedeeltelijk (ruim 40% betreft leermiddelen) parallel met de leerlingenaantallen. Daar waar we ze niet direct gerelateerd zijn aan het aantal leerlingen zal een taakstelling geformuleerd moeten worden.

Financiële baten en lasten

De financieringslasten zijn constant. Met betrekking tot de financiering is tot 1-8-2022 een kortlopend krediet afgesproken. Op dit kortlopend krediet zit momenteel een negatieve rente. Dit maakt dat uitgangspunt is dat we tot het moment van oplevering van de campus er thans geen sprake is van bouwrente. Vanaf 1-8-2022 gaat de financiering lopen. Dit is terug te zien in de stijgende lasten in 2022 (5 maanden) en 2023 (12 maanden) .

Solvabiliteit

De solvabiliteit voldoet momenteel aan de gestelde eisen van de Inspectie. Dit zal t/m 2021 op basis van bovenstaande cijfers zo blijven. In 2022 wordt de Campus opgeleverd en daarmee geactiveerd. De solvabiliteit zal bij een gelijkblijvend eigen vermogen en toename van het totale vermogen van 21 miljoen euro aanzienlijk dalen. Het bestuur is van mening dat door het elimineren van het risico op het gebied van huisvesting en een gelijkblijvend eigen vermogen de situatie verbetert in plaats van verslechtert. Het risico op het gebied van krimp is hiermee gereduceerd.

Liquiditeit

De liquiditeit zal dalen omdat de uitgaven op het gebied van inrichting van de Campus betaald zal worden uit eigen middelen.

6.4 Rapportage aanwezigheid/werking van het interne risicobeheersings- en controlesysteem

Jaarlijks wordt er een begroting voor het komende kalenderjaar opgesteld. Tevens wordt er een meerjarenbegroting opgesteld welke door de Raad van Toezicht wordt vastgesteld. Op basis van interne en externe gegevens worden baten en lasten bepaald. Externe gegevens komen met name van de VO-raad en toeleverende basisscholen. Interne gegevens zijn met name verwachte in-, door- en uitstroomgegevens van leerlingen. Voor wat betreft de kosten wordt er gebruik gemaakt van historische gegevens in combinatie met verwachtingen en geformuleerd beleid.

Periodiek worden uitputtingsrapportages opgesteld en besproken met bestuur, directie en overige budgethouders. Twee keer per jaar wordt een tussentijdse rapportage met eindejaarsprognose opgesteld. Deze wordt besproken met bestuur, directie, toezichthouders en GMR.

Daarnaast hanteren we ook de nodige 'soft-controls' en proberen we een collegiale aanspreekcultuur te bevorderen voor wat betreft het naleven van de letter en de geest van de governancecode. Ook is het Multidisciplinair overleg tussen directeuren en ondersteunende diensten in 2018 voortgezet. Hierdoor heeft collegiale (bestuurlijke) visitatie haar intrede gedaan met als doel om feedback te verkrijgen, te leren verbeteren. Vraagstukken worden daardoor meer in samenhang met elkaar bekeken en besproken.

Voor een uitgebreidere toelichting verwijzen wij naar het begin van dit jaarverslag waar het verslag van het toezichthoudend orgaan is opgenomen.

6.5 Beschrijving van de belangrijkste risico's en onzekerheden

Algemeen

In de afgelopen jaren is er hard gewerkt aan het leggen van een stevige financiële basis, om zo ook te voldoen aan de eisen die de inspectie aan scholen voor voortgezet onderwijs stelt. Tevens is er geanticipeerd op de krimp onder andere door met vertegenwoordigers van vakbonden afspraken te maken over het omgaan met en opvangen van de personele gevolgen van de krimp. Hieronder benoemen we daar naar ons idee belangrijkste risico's en beschrijven hoe we daarop anticiperen.

Krimp

VO Eemsdelta bevindt zich in een regio waar sprake is van een krimp van de bevolking. Komende jaren zal het leerlingenaantal, als gevolg van demografische ontwikkelingen, dan ook verder dalen. Die daling kan slechts in geringe mate worden gecompenseerd door een vergroting van het marktaandeel. De school zal dus moeten anticiperen op deze ontwikkeling. Die krimp doet zich in een groot deel van de provincie voor. Er worden op bestuurlijk niveau afspraken gemaakt over het onderwijsaanbod en over mogelijke samenwerking op tal van gebieden zonder concessies te doen aan de kwaliteit van het onderwijs. VO Eemsdelta heeft een proactieve houding in de verkenning van de mogelijkheden op het gebied van samenwerking met andere besturen.

Nieuwbouw en financieel beleid

VO Eemsdelta hanteert een begrotingsbeleid dat als voorzichtig gekenmerkt mag worden. De solvabiliteit is verbeterd. Nu de komst van de nieuwbouw definitief is, hebben we het onderhoud aan de gebouwen beperkt en zijn we overgegaan tot versnelde afschrijving rekening houdend met de verwachte opleverdatum van de te ontwikkelen Campus.

Op termijn van een aantal jaar verhuizen we naar de nieuw te bouwen campus. Daarmee lossen we het toenemende probleem van overmaat aan vierkante meters op. Wel zullen we vanaf dat moment weer strikt de financiële middelen moeten toekennen in onze begrotingen voor planmatig onderhoud en voor exploitatie. Dit vergt een ijzeren begrotingsdiscipline.

Passend onderwijs

Met ingang van het schooljaar 2014-2015 is het Passend Onderwijs ingevoerd. De school heeft de zorgplicht voor alle aangemelde leerlingen. Het samenwerkingsverband, waar de school onderdeel van is, is verplicht te zorgen voor een dekkend aanbod van Passend Onderwijs. Vanaf 2015 is de financiering van LWOO en Praktijkonderwijs onderdeel geworden van de bekostiging van het samenwerkingsverband. In het samenwerkingsverband is tussen de deelnemende scholen overeengekomen, dat het budget voor LWOO- leerlingen voorlopig gemaximaliseerd is op een vastgesteld aantal leerlingen per school. Vanaf 2018 zijn de budgetten opnieuw vastgesteld. De verwachting is dat de inkomsten in de komende jaren aanzienlijk zullen dalen en dat de school zich moet aanpassen aan de gewijzigde omstandigheden.

Onderwijsaanbod

Met een krimpend aantal leerlingen dient zich steeds weer de vraag aan of, en zo ja in hoeverre VO Eemsdelta de volledige breedte van de huidige opleidingen en profielen kan aanbieden. Vooralsnog zijn de prognoses dusdanig dat we verwachten ook in de toekomst het brede aanbod te kunnen blijven verzorgen. De school zal dan wel op deelgebieden creatief moeten zijn en vooral de samenwerking met anderen moeten zoeken om dat brede aanbod ook goed en volwaardig te blijven bieden.

Conclusie

Met uitzondering van het risico krimp worden bovengenoemde risico's niet gemitigeerd.

In 2018 is ten aanzien van de risico's inzake krimp voorzichtig omgegaan met het verstrekken van zogenaamde vaste aanstellingen. Met betrekking tot het risico onderwijsaanbod en digitalisering zijn in 2018 een aantal pilots voortgezet en zullen we hier 2019 op voortborduren.

In 2018 heeft er geen risico-analyse plaats gevonden. In het jaar 2019 hoopt het bestuur opnieuw handen en voeten te geven aan een risico-inventarisatie met als doel om de impact die wordt verwacht wanneer zich voorziene omstandigheden ten aanzien van de beschreven risico's en onzekerheden zouden voordoen adequaat in beeld te brengen.

De financiële impact is voor het boekjaar 2019 en de jaren daaropvolgend niet te kwantificeren. Wel is bepaald dat risicomanagement onderwerp van gesprek wordt tussen bestuur en de financiële commissie van de Raad van Toezicht.

Hoofdstuk 7 Jaarrekening

7.1 Model A: Balans per 31 december 2018 (vòòr resultaatbestemming)

1. Activa	31 december 2018		31 december 2017	
	€	€	€	€
1.1 Vaste activa				
1.1.2 Materiële vaste activa	1.329.806		1.105.179	
<u>Totaal vaste activa</u>		1.329.806		1.105.179
1.2 Vlottende activa				
1.2.2 Vorderingen	408.475		604.402	
1.2.4 Liquide middelen	9.387.487		3.934.646	
<u>Totaal vlottende activa</u>		9.795.963		4.539.048
<u>Totaal activa</u>		<u>11.125.769</u>		<u>5.644.227</u>
2. Passiva				
	€	€	€	€
2.1 Eigen vermogen	2.357.879		2.327.704	
Resultaat boekjaar	671.900		30.175	
2.2 Voorzieningen	952.923		1.097.491	
2.4 Kortlopende schulden	7.143.066		2.188.857	
<u>Totaal passiva</u>		<u>11.125.769</u>		<u>5.644.227</u>

7.2 Model B: Staat van baten en lasten over 2018

	Realisatie 2018 €	Begroting 2018 €	Realisatie 2017 €
3 Baten			
3.1 Rijksbijdragen	18.624.248	18.090.954	19.156.644
3.5 Overige baten	823.676	529.064	893.830
Totaal baten	19.447.924	18.620.018	20.050.474
4 Lasten			
4.1 Personeelslasten	15.103.896	14.407.800	16.116.283
4.2 Afschrijvingen	282.980	562.000	342.759
4.3 Huisvestingslasten	1.072.279	1.092.500	1.270.213
4.4 Overige lasten	2.304.386	2.197.074	2.286.990
Totaal lasten	18.763.542	18.259.373	20.016.244
Saldo baten en lasten	684.382	360.645	34.230
6 Financiële baten en lasten	-12.482	-3.500	-4.055
Resultaat	671.900	357.145	30.175
<i>Bestemming saldo</i>			
Onttrekking bestemmingsreserve	-20.042	-	-33.198
Toevoeging bestemmingsreserve	-	-	-
	691.942	357.145	63.373

Voor een toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar de toelichting op de staat van baten en lasten, paragraaf 7.6

7.3 Model C: Kasstroomoverzicht over 2018

Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:

	2018		2017	
	€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Saldo baten en lasten	684.382		34.230	
<i>Aanpassingen voor:</i>				
Afschrijvingen	282.980		342.759	
Mutatie voorzieningen	-144.568		352.701	
<i>Veranderingen in vlottende middelen:</i>				
Vorraden	-		2.040	
Vorderingen	195.927		-19.282	
Schulden	4.954.209		-104.239	
Totaal kasstroom uit bedrijfsoperaties		5.972.930		608.209
Ontvangen interest	-		422	
Betaalde interest (-/-)	-12.482		-4.477	
		-12.482		-4.055
Kasstroom uit operationele activiteiten		5.960.448		604.154
Investeringsactiviteiten:				
Investeringsactiviteiten in materiële vaste activa (-/-)	-510.507		-207.783	
Desinvesteringen in materiële vaste activa	2.900		-	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-507.607		-207.783
Mutatie liquide middelen		5.452.841		396.371
Beginstand liquide middelen		3.934.646		3.538.275
Mutatie liquide middelen		5.452.841		396.371
Eindstand liquide middelen		9.387.487		3.934.646

Het kasstroomoverzicht uit financieringsactiviteiten is niet opgenomen omdat er op dit moment geen financieringsstromen lopen.

7.4 Grondslagen

7.4.1 Algemene toelichting

Activiteiten

De activiteiten van de instelling bestaan voornamelijk uit:

- dienstverlening op het gebied van onderwijs;
- dienstverlening op het gebied van opvoeden.

Beiden zijn gebaseerd op een bijzondere grondslag met als basale waarden:

‘Wederzijds respect voor anderen, evenals tolerantie en ruimdenkendheid ten opzichte van andersdenkenden. Zowel leerlingen als medewerkers worden aangesproken op discriminatoir en agressief gedrag. De school voedt op tot een volwaardig mens en burger met gelijke kansen voor persoonlijke en maatschappelijke ontplooiing, waarbij ook hoort het opkomen voor de zwakkeren in onze samenleving.’

Continuïteit

Per augustus 2011 is een eerste stap gezet om te komen tot een duurzame kwalitatief goede en thuisnabije onderwijsinfrastructuur in de regio door middel van:

- Een besturenfusie tussen het Fivelcollege en het Ommelanders College leidend tot de VO Eemsdelta;
- De overname van het VMBO van het Noorderpoort Appingedam;
- De overdracht van het Praktijkonderwijs van het Noorderpoort;
- Het vastleggen van de afspraken in een Regionaal Plan Onderwijsvoorzieningen.

Om de continuïteit van het onderwijsaanbod in de regio te waarborgen is in 2012 de noodzakelijke tweede stap gezet, te weten een scholenfusie per augustus 2012.

Op basis van de realisatie in 2013 t/m 2018 en de prognose voor 2019 t/m 2023 zijn de in de onderhavige jaarrekening gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling dan ook gebaseerd op de veronderstelling van continuïteit van de instelling.

Diverse toelichtingen

De stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta, handelend onder de naam VO Eemsdelta, heeft haar statutaire zetel in Appingedam. De feitelijke vestigingsplaats en het correspondentieadres zijn gelegen in de Gemeente Delfzijl. Het (bezoek)adres is Sikkels 3, 9932 BD te Delfzijl. Het correspondentieadres is Postbus 173, 9930 AD te Delfzijl. De stichting is ingeschreven bij het Handelsregister Kamer van Koophandel onder nummer: 53035887.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van een verslaggevingsperiode van een kalenderjaar, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2018.

Stelselwijzigingen

In 2018 hebben zich geen stelselwijzigingen voorgedaan.

Schattingswijzigingen

In 2018 is de afschrijvingstermijn van de materiele vaste activa aangepast naar de vermoedelijke datum van ingebruikname van de Campus. Deze datum is vooralsnog bepaald op start schooljaar 2022-2023. Het effect op de afschrijvingslasten van 2018 is € 207.000.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de leiding van de instelling over verschillende zaken zich een oordeel vormt, en dat de leiding schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Als het voor het geven van het in art. 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

7.4.2 Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de bepalingen van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, Titel 9 Boek 2 BW, en Hoofdstuk 660 van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en de stellige uitspraken van de overige hoofdstukken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving en met de bepalingen van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen (WNT) publieke en semipublieke sector.

Activa en verplichtingen worden in het algemeen initieel gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs tenzij anders wordt vermeld. Als geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. De vervolgwaardering is in het algemeen tegen geamortiseerde kostprijs. De geamortiseerde kostprijs is het bedrag waarvoor een financieel actief of financiële verplichting bij de eerste verwerking in de balans wordt opgenomen, verminderd met aflossingen op de hoofdsom, vermeerderd of verminderd met de via de effectieve-rentemethode bepaalde cumulatieve amortisatie van het verschil tussen dat eerste bedrag en het aflossingsbedrag en verminderd met eventuele afboekingen (direct, dan wel door het vormen van een voorziening) wegens bijzondere waardeverminderingen of oninbaarheid.

In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Saldering

De rechtspersoon heeft een actief en een post van het vreemd vermogen gesaldeerd in de jaarrekening opgenomen uitsluitend indien en voor zover:

- De rechtspersoon beschikt over een deugdelijk juridisch instrument om het actief en de post vreemd vermogen gesaldeerd en simultaan af te wikkelen;
- En de rechtspersoon het stellige voornemen heeft het saldo als zodanig of beide simultaan af te wikkelen.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar, met uitzondering van de toegepaste stelsel- en schattingswijzigingen zoals opgenomen in paragraaf 7.4.1.

Materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en -terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte toekomstige gebruiksduur. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Voor een uiteenzetting ten einde vast te kunnen stellen of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar verderop in dit verslag.

Overige vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen. De vervaardigingsprijs bestaat uit de aanschaffingskosten van grond- en hulpstoffen en kosten die rechtstreeks toerekenbaar zijn aan de vervaardiging inclusief installatiekosten.

Als voor te vervaardigen materiële vaste activa noodzakelijkerwijs een aanmerkelijke hoeveelheid tijd nodig is om deze gebruiksklaar te maken, worden de rentekosten opgenomen in de vervaardigingsprijs.

Subsidies op investeringen worden in mindering gebracht op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs van de activa waarop de subsidies betrekking hebben.

De materiële vaste activa worden als volgt lineair afgeschreven op basis van de geschatte economische levensduur rekening houdend met de restwaarde:

- De terreinen worden niet afgeschreven;
- De bedrijfsgebouwen over twintig jaar;
- De overige materiële vaste activa over vier tot tien jaar.

Indien de verwachting omtrent de afschrijvingsmethode, gebruiksduur en/of restwaarde in de loop van de tijd wijzigingen ondergaat, worden zij als een schattingswijziging verantwoord.

Buiten gebruik gestelde materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de kostprijs dan wel de lagere opbrengstwaarde.

Een materieel vast actief wordt niet langer in de balans opgenomen na vervreemding of wanneer geen toekomstige prestatie-eenheden van het gebruik of de vervreemding worden verwacht. De bate of last die voortvloeit uit de desinvestering wordt in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

Voor de toekomstige kosten van groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen is geen voorziening voor groot onderhoud gevormd. Dergelijke kosten worden geactiveerd in het jaar waarin de oplevering plaats vindt. De kosten van waardevermindering worden rechtstreeks in het resultaat verantwoord.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Door de instelling wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Als het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde.

Een bijzonder-waardeverminderingsverlies wordt direct als last verwerkt in de staat van baten en lasten onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffend actief.

Als wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, indien de afname van de waardevermindering verband houdt met een objectieve gebeurtenis na afboeking, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn als geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit algemene reserves en bestemmingsreserves. Bij de bestemmingsreserves is tevens een segmentatie opgenomen naar publieke en private middelen.

De bestemmingsreserves zijn reserves met een beperktere bestedingsmogelijkheid, waarbij de beperking door het bestuur is aangebracht. Voor wat betreft de bestemmingsreserve publiek geldt als bestedingsdoel de financiering van het spaarverlof en het generatiepact.

Voorzieningen

Algemeen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden post voor post berekend en zij worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Wanneer de verwachting is dat een derde de verplichtingen vergoedt, en wanneer het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting, dan wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen.

Reorganisatievoorziening

De reorganisatievoorziening wordt getroffen voor te maken kosten in het kader van actieve mobiliteit van medewerkers (personeelskosten) inclusief verwachte bijkomende kosten.

Voorziening Wachtgelders

Voorziening wachtgeld wordt getroffen voor verplichtingen jegens oud werknemers. De waarde wordt bepaald aan de hand van gegevens van externe bronnen waaronder Dienst Uitvoering Onderwijs en WW+ voor het bovenwettelijk gedeelte.

Voorziening jubilea

De voorziening jubilea wordt opgenomen conform RJ 271 voor uitkeringen voor 25- en 40 jarige dienstverbanden. Deze voorziening wordt gewaardeerd tegen op basis van verwachte blijfkans.

Voorziening duurzame inzetbaarheid

De voorziening duurzame inzetbaarheid wordt gevormd om cao afspraken, in het kader van Levensfase bewust personeelsbeleid, die niet direct worden opgeëist te voorzien. De waarde wordt bepaald op basis van uren maal tarief. Voor wat betreft het tarief wordt gewerkt met individueel uurtarief.

Voorziening langdurig zieken

In 2018 is een voorziening gevormd voor langdurig zieken. Deze voorziening wordt genomen voor de loonkosten van mensen die naar alle waarschijnlijkheid het werk niet meer of niet geheel zullen hervatten.

Kortlopende schulden

Schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten.

Niet langer in de balans opnemen van financiële activa en verplichtingen

Een financieel instrument wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie er toe leidt dat alle, of nagenoeg alle, rechten op economische voordelen en alle, of nagenoeg alle, risico's met betrekking tot de positie aan een derde zijn overgedragen.

Leasing

Operationele leasing

Bij de instelling liggen leasecontracten waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan de eigendom verbonden zijn, niet bij de instelling ligt. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Leasebetalingen worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de staat van baten en lasten over de looptijd van het contract.

Voor wat betreft de afgesloten operational lease contracten is er geen sprake van variabele rente waardoor er geen sprake is van rente- en kasstroomrisico.

7.4.3 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben tenzij de wet- en regelgeving anders bepaald. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn verwezenlijkt. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen, als zij voor het vaststellen van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Opbrengstverantwoording

Verlenen van diensten

Opbrengsten uit het verlenen van diensten geschieden naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

Rijksbijdragen

Rijksbijdragen worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarop de toekenning betrekking heeft.

Giften

Als baten worden ontvangen in de vorm van zaken of diensten, worden deze gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Overige overheidsbijdragen en –subsidies

Exploitatiesubsidies worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen en de instelling de condities voor ontvangst kan aantonen.

Subsidies met betrekking tot investeringen in materiële vaste activa worden in mindering gebracht op het desbetreffende actief en als onderdeel van de afschrijvingen verwerkt in de staat van baten en lasten.

Overige baten

Overige baten bestaan uit baten uit verhuur, detachering, ouderbijdragen en overige baten.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Over terreinen wordt niet afgeschreven.

Als een schattingswijziging plaatsvindt van de toekomstige gebruiksduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

Boekwinsten en -verliezen uit de incidentele verkoop van materiële vaste activa zijn inbegrepen onder de afschrijvingen.

In het kader van de aardebelevingsproblematiek in onze regio is er thans sprake van nieuwbouw. Voorsortierend op een mogelijke nieuwbouw hebben wij de post gebouwen herbeoordeeld op verwachte levensduur en de afschrijvingen daaraan aangepast.

Personeelsbeloningen

Periodiek betaalbare beloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Pensioenen

De instelling heeft een pensioenregeling bij Stichting Bedrijfspensioenfonds ABP. Op deze pensioenregeling zijn de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing en worden op verplichte of contractuele basis premies betaald door de instelling.

ABP hanteert het middelloon als pensioengevende salarisgrondslag. ABP probeert ieder jaar de pensioenen te verhogen met de gemiddelde stijging van de lonen in de sectoren overheid en onderwijs. Wanneer de dekkingsgraad lager is dan 105% vindt er geen indexatie plaats. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa als dit tot een terug storting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen.

Vanaf 2015 gelden er nieuwe regels ten aanzien van de bepaling van de dekkingsgraad en wordt er gerekend met een gemiddelde over het achterliggende jaar. De nieuwe berekening wordt aangeduid met de term beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad zou stabiel zijn dan de oude dekkingsgraad doordat schommelingen op korte termijn gemiddeld worden. Op 28 februari 2019 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 100,5 %. Hiermee ligt de beleidsdekkingsgraad lager dan de 128% die de pensioenregels voorschrijven. Daarnaast is wettelijk bepaald dat de beleidsdekkingsgraad niet langer dan 5 jaar onder de 104,2% mag liggen. Deze grens kan afhankelijk van de rente en de beleggingsmix verschuiven.

Indien het ABP verwacht dat het niet lukt om binnen 10 jaar de bovengenoemde 128% te halen of indien de beleidsdekkingsgraad langer dan 5 jaar lager is dan 104,2% dan zal het ABP de pensioenen verlagen (www.abp.nl). Een eventuele verlaging mag over maximaal 10 jaar gespreid worden, zodat het pensioen niet plotseling fors lager wordt.

Bijzondere posten

Bijzondere posten zijn baten of lasten die voortvloeien uit gebeurtenissen of transacties die behoren tot het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening, maar die omwille van de vergelijkbaarheid apart toegelicht worden op grond van de aard, omvang of het incidentele karakter van de post.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen die als onderdeel van de berekening van de effectieve rente worden meegenomen.

Belastingen

Het VO Eemsdelta maakt gebruik van de Onderwijs- en Onderzoeksvrijstelling. Dat betekent dat VO Eemsdelta volledig vrijgesteld is van heffing van Vennootschapsbelasting.

7.4.4 Grondslagen van het kasstroomoverzicht

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Hieronder verstaan wij kasgelden en banktegoeden. Betaalde en ontvangen interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

Investeringsactiviteiten zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs en opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten. Onder de investeringen in materiële vaste activa zijn alleen opgenomen de investeringen waarvoor in 2018 geldmiddelen zijn opgeofferd.

7.5 Toelichting op de balans

1 Activa

1.1 Vaste activa

1.1.2 Materiële vaste activa

De mutaties in de materiële vaste activa worden als volgt weergegeven:

	1.1.2.1 Gebouwen en terreinen	1.1.2.3 Inventaris en apparatuur	1.1.2.4 Andere vaste bedrijfsmiddelen	1.1.2.5 Activa in uitvoering	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2018					
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs	9.041.040	4.365.855	22.930	-	13.429.825
Cumulatieve waarde-verminderingen en afschrijvingen	-8.829.371	-3.476.928	-18.347	-	-12.324.646
Boekwaarde	211.669	888.927	4.583	-	1.105.179
Mutaties					
Investerings		283.650	1.889	224.968	510.507
Desinvesterings		-14.500			-14.500
Afschrijvingen	-71.470	-207.707	-3.803		-282.980
Afschrijvingen desinvesterings		11.600			11.600
Saldo	-71.470	73.043	-1.914	224.968	224.627
Stand per 31 december 2018					
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs	9.041.040	4.635.005	24.819	224.968	13.925.832
Cumulatieve waarde-verminderingen en afschrijvingen	-8.900.841	-3.673.035	-22.150	-	-12.596.026
Boekwaarde	140.199	961.970	2.669	224.968	1.329.806

In 2015 is besloten om de huidige gebouwen en de inrichting daarvan af te schrijven tot het moment van ingebruikname van de nieuw te bouwen campus. Nu de verwachte opleverdatum van de Campus een jaar langer op zich laat wachten dan bekend was bij het opstellen van de jaarrekening over 2017 en is bepaald op ingang schooljaar 2022-2023, is besloten voor de relevante activa de afschrijvingstermijn met 1 jaar te verlengen. De verlenging van de looptijd heeft in 2018 een positief effect op het resultaat van € 207.000.

Onder de post 'Andere vaste bedrijfsmiddelen' zijn leermiddelen opgenomen.

Onder de post 'Activa in uitvoering' zijn de uitgaven opgenomen die tot nu zijn gedaan voor de nieuwbouw van de Campus.

De cumulatieve aanschaf- en afschrijvingswaarde per 1 januari 2018 wijkt af ten opzichte van de cumulatieve waarden per 31 december 2017 in de jaarrekening 2017.

Bij de aansluiting van de activastaat met de cumulatieve waarden volgens de administratie kwam een verschil naar voren van € 4.112.000. Een onderbouwing van dit bedrag ontbreekt. Het verschil is ontstaan bij de samenvoeging van de administraties en bij de oprichting van VO Eemsdelta. Besloten is om de waarden in de administratie weer aan te laten sluiten op de waarden volgens de activastaat. Het gaat hier om volledig afgeschreven activa zonder boekwaarde. De aanpassing heeft daardoor geen effect op het resultaat.

1.2 Vlottende activa

1.2.2 Vorderingen

		2018		2017	
		€	€	€	€
1.2.1.1	Vorderingen op debiteuren	25.793		113.481	
1.2.2.7	Vorderingen (ouders van leerlingen)	63.519		75.442	
			89.312		188.922
1.2.2.6	Vorderingen op personeel		4.457		2.335
1.2.2.12	Vooruitbetaalde kosten		143.324		172.032
1.2.2.15	Overlopende activa overige		194.504		271.780
1.2.2.16	Af: Voorziening wegens oninbaarheid		-23.122		-30.666
			408.475		604.402

Bovenstaande vorderingen betreffen vorderingen met een looptijd van korter dan één jaar. De overlopende activa is in 2018 gedaald door de ontvangst van een ESF-subsidie in 2018 over het schooljaar 2015/2016.

1.2.4 Liquide middelen

De post geldmiddelen in het kasstroomoverzicht is als volgt samengesteld:

		2018		2017	
		€	€	€	€
1.2.4.1	Kasmiddelen	2.711		1.622	
1.2.4.2	Tegoeden op bankrekeningen	9.382.819		3.929.702	
1.2.4.4	Overig	1.958		3.323	
			9.387.487		3.934.646

Onder de post liquide middelen zijn geen deposito's opgenomen. Het saldo liquide middelen staat voor 100% ter vrije beschikking van de instelling.

2 Passiva

2.1 Eigen vermogen

2.1.1 Groepsvermogen	Stand 1-1-2018	Resultaat 2018	Resultaat-bestemming 2017	Stand 31-12-2018
	€	€	€	€
2.1.1.1 Algemene reserve	1.625.326		63.373	1.688.699
Onverdeeld resultaat	30.175	671.900	-30.175	671.900
2.1.1.2 Bestemmingsreserve publiek I	80.974		-13.467	67.507
2.1.1.2 Bestemmingsreserve publiek II	500.000		-	500.000
2.1.1.3 Bestemmingsreserve privaat	121.404		-19.731	101.673
Eigen vermogen	2.357.879	671.900	-	3.029.779

De bestemmingsreserve publiek I geldt als reservering voor het spaarverlof.

De bestemmingsreserve publiek II is gevormd met als doel te anticiperen op de krimp om daarmee gericht beleid te kunnen voeren op het vitaal houden de school en haar medewerkers. Deze bestemmingsreserve zal worden ingezet voor het generatiepact, overeenkomstig hetgeen is besproken en goedgekeurd door de Raad van Toezicht.

De bestemmingsreserve privaat is ontstaan ten tijde van de liquidatie van de steunstichting Fivelborgh. Voor wat betreft deze bestemmingsreserve is besloten dat het bedrag ten goede moet komen aan de leerlingen. Het bedrag zal worden ingezet voor voorzieningen voor leerlingen in de nieuw te bouwen campus.

Voorstel resultaatbestemming 2018

Voorgesteld wordt het resultaat over 2018 als volgt te verdelen:

	€
Toevoeging aan algemene reserve	691.942
Onttrekking bestemmingsreserve publiek I	-11.769
Onttrekking bestemmingsreserve publiek II	-8.273
Totale resultaat 2018	671.900

Onttrekking bestemmingsreserve publiek I

In 2018 zijn er door 2 medewerkers spaarverlof uren opgenomen. Voorgesteld wordt deze opname, conform de werkwijze in eerdere jaren, in mindering te brengen op de bestemmingsreserve.

Onttrekking bestemmingsreserve publiek II

In 2018 hebben drie medewerkers deelgenomen aan het generatiepact. Voorgesteld wordt de loonkosten waarvoor deze medewerkers geen arbeid hebben verricht, in mindering te brengen op de bestemmingsreserve.

2.2 Voorzieningen

2.2.1 Personele voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen is als volgt:

	Stand per 01-01-2018	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Stand per 31-12-2018
	€	€	€	€	€
2.2.1.1 Reorganisatie	60.071	17.093	-6.686	-49.264	21.214
2.2.1.2 Duurzame inzetbaarheid	278.442	112.859	-56.007		335.294
2.2.1.4 Jubileumuitkeringen	173.237	12.407	-17.184		168.460
2.2.1.6 Langdurig zieken	205.043	85.000	-205.043		85.000
2.2.1.7 Overige personele voorzieningen (wachtgeld)	380.698	79.077	-116.820		342.955
Totaal voorzieningen	1.097.491	306.436	-401.740	-49.264	952.923

Uitsplitsing kort- en langlopend deel	Kortlopend deel < 1 jaar €	Langlopend deel > 1 jaar < 5 jaar €	Langlopend deel > 5 jaar €	Totaal €
2.2.1.1 Reorganisatie	21.214		-	21.214
2.2.1.2 Duurzame inzetbaarheid	60.000	180.000	95.294	335.294
2.2.1.4 Jubileumuitkeringen	15.281	55.010	98.169	168.460
2.2.1.6 Langdurig zieken	68.983	16.017	0	85.000
2.2.1.7 Overige personele voorzieningen (wachtgeld)	190.385	106.608	45.962	342.955
Totaal voorzieningen	355.863	357.635	239.425	952.923

Personele voorzieningen

De voorziening reorganisatiekosten is gevormd voor de verwachte kosten die direct samenhangen met in gang gezette reorganisaties en het huidige sociaal plan. In de voorziening per ultimo 2018 zijn de verwachte kosten opgenomen voor twee medewerkers die in 2019 gebruik maken van regelingen uit het sociaal plan.

De voorziening duurzame inzetbaarheid betreft een verplichting t.a.v. het levensfase bewust personeelsbeleid. Voor een fulltime medewerker betreft dit 50 uur per jaar. Deze uren kunnen o.a. worden ingezet voor recuperatieverlof of voor kinderopvang. Voor deze twee keuzes bestaat een verplichting op balansdatum.

De voorziening voor jubilea heeft betrekking op per balansdatum opgebouwde rechten, rekening houdend met de kans op voortijdige beëindiging van het dienstverband van het personeelslid.

De voorziening wachtgelders heeft betrekking op het risico wat de school loopt ten aanzien van ex-werknemers die op balansdatum een uitkering genieten. De verplichting die hieruit voortvloeit is gebaseerd op prognose cijfers van het UWV en van WW-plus.

De voorziening langdurig zieken heeft betrekking op een loonverplichting voor een tweetal werknemers die meer dan een jaar ziek zijn en naar verwachting in 2019 niet geheel of gedeeltelijk herstellen en dus geen prestaties meer verrichten.

2.4 Kortlopende schulden

		2018		2017	
		€	€	€	€
2.4.8	Crediteuren		515.795		309.346
2.4.9	Belastingen en premies sociale verzekeringen				
	Loonheffing	595.516		627.970	
	Omzetbelasting	15.131		25.116	
			610.647		653.086
2.4.10	Pensioenen		179.125		179.828
2.4.12	Overige kortlopende schulden				
	Accountants- en administratiekosten	36.300		30.000	
	Overige	126.609		278.554	
			162.909		308.554
2.4.14	Vooruit ontvangen subsidies OCW		79.059		15.375
2.4.16	Vooruit ontvangen bedragen				
	Vooruitontvangen ouderbijdragen	110.325		120.140	
	Vooruitontvangen subsidie SWV	83.303			
	Vooruitontvangen bedragen nieuwbouw	4.850.000		-	
			5.043.628		120.140
2.4.17	Vakantiegeld en bindingstoelage		519.059		539.212
2.4.19	Overige overlopende passiva		32.843		63.316
			7.143.066		2.188.857

De kortlopende schulden hebben een resterende looptijd van korter dan een jaar, met uitzondering van het vooruitontvangen bedrag voor de nieuwbouw.

De post crediteuren is ten opzichte van 2017 wat hoger door een aantal openstaande investeringsfacturen van ICT-middelen per ultimo 2018. De post overige (onder 2.4.12) bestaat onder andere uit een tweetal grote posten:

- In 2018 ontvangen facturen die betrekking hebben op het boekjaar 2017 à € 73.000;
- Ten onrechte ontvangen UWV gelden à € 53.000.

Verstreckte zekerheden

Als zekerheid voor de aflossing van de schulden aan kredietinstellingen stond de Gemeente Appingedam borg voor € 1.500.000. Deze bankgarantie is in 2016 komen te vervallen.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

(Meerjarige) financiële verplichtingen

De VO Eemsdelta heeft per balansdatum nog de volgende langdurige contracten:

- Een contract tot 1 augustus 2019 met ROC Alfacollege voor de zogenaamde VAVO leerlingen;
- Een contract tot 1 augustus 2019 met Zorg van de Zaak unie inzake Arbodienstverlening.
- Een contract tot 1 januari 2021 met Onderwijs Groep Noord voor wat betreft dienstverlening op het gebied van Personeel- en salarisadministratie. De jaarlijkse bedragen ca. € 55.000 per jaar;
- Een contract tot 1 augustus 2019 met Iddink inzake de schoolboeken voor minimaal € 550.000 per jaar. Dit contract is Europees aanbesteed;
- Een raamovereenkomst tot 1 augustus 2019 met Roler Personeelsdiensten inzake uitzend- en payrolldienstverlening. Deze raamovereenkomst is Europees aanbesteed in 2017;
- Een contract tot 1 januari 2020 met BAM Bouw en Techniek inzake technisch onderhoud. Dit contract is in 2016 meervoudig onderhands aanbesteed ;
- Een contract tot 5 februari 2020 met Asito inzake de schoonmaakkosten voor ca. € 320.000 per jaar. Dit contract is in 2017 Europees aanbesteed;
- Een contract tot 1 juli 2021 met Canon inzake de reprokosten voor ca. € 55.000 per jaar. Dit contract is Europees aanbesteed in 2016;
- Een contract tot 1 juni 2021 met Inepro inzake contactloos betalen en mobile printing voor ca € 19.000 per jaar. Dit contract is in 2016 meervoudig onderhands aanbesteed;
- Een raamovereenkomst tot 1 februari 2020 met Bechtle, Central Point en Four IT Inzake levering ICT hardware.
- Een raamovereenkomst tot 31 december 2019 met ENGIE voor de levering van elektriciteit en gas voor de periode van 1 januari 2017 t/m 31 december 2019 voor de locatie Pastorielaan Appingedam en voor de periode 1 januari 2019 t/m 31 december 2019 voor de locaties Sikkell, Singellaan en Opwierderweg. Deze locatie liften tot 31 december 2018 mee op een doorlopende overeenkomst vanuit het SBE Inkoopcollectief. De raamovereenkomst met Engie is meervoudig onderhands aanbesteed ;
- Begin 2018 zijn de rentestanden vastgelegd met betrekking tot de financiering voor de te ontwikkelen campus. De financiering bestaat uit een drietal delen, te weten:
 - Bedrag € 4.000.000, looptijd 07-2022 tot 07-2052, jaarlijkse rentelast € 88.800;
 - Bedrag € 15.840.000, looptijd 07-2022 tot 07-2062, jaarlijkse rentelast € 356.400;
 - Bedrag € 10.540.000, looptijd 01-2020 tot 01-2035, jaarlijkse rentelast € 176.000.

Overzicht geormerkte subsidies OCW en EZ (RJ 660, model G)

Geormerkte doelsubsidies OCW (model G)							
G1 Verantwoording van subsidies zonder verrekeningsclausule					De prestatie is ultimo verslagjaar conform de subsidiebeschikking		
Omschrijving	Kenmerk	Datum	Bedrag van toewijzing	Ontvangen t/m 2018	Geheel uitgevoerd en afgerond	Nog niet geheel afgerond	
Zij-instroom 2012 Lerarenbeurs	413279-1	20-feb-12	19.000	19.000	x		
2018/2019	2018/2/942636	20-9-2018	50.875	50.875		x	
G2 Verantwoording van subsidies met verrekeningsclausule							
Omschrijving	Kenmerk	Datum	Bedrag van toewijzing	Ontvangen t/m 2018	Totale kosten	Te verrekenen ultimo verslagjaar	
Niet van toepassing							
G2-B Doorlopend tot in een volgend verslagjaar							
Omschrijving	Kenmerk	Datum	Bedrag van toewijzing	Ontvangen t/m 2018	Lasten in verslagjaar	Totale kosten t/m 2018	Saldo nog te besteden ultimo verslagjaar
Niet van toepassing							

Vordering op het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

In verband met het voorwaardelijke karakter van de vordering op het ministerie van OCW is deze in de balans niet gewaardeerd. De vordering bedraagt € 1.067.733. Bovengenoemde vordering heeft een reële waarde van € 0.

7.6 Toelichting op de staat van baten en lasten

3.1 Rijksbijdragen

	Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
	€	€	€
3.1.1 Rijksbijdragen OCW	15.695.677	15.336.416	16.210.578
3.1.2 Overige subsidies OCW	1.899.417	1.803.200	2.107.355
3.1.3 Ontvangen doorbetalingen rijksbijdrage samenwerkingsverbanden	1.029.154	951.338	838.711
Totaal Rijksbijdragen	18.624.248	18.090.954	19.156.644

De realisatie is € 533.000 hoger dan begroot. Hieraan liggen een aantal redenen aan ten grondslag, te weten:

- Bijstelling lumpsumbekostiging	€ 359.000 +
- Aanvullende bekostiging technisch VMBO	€ 137.000 +
- Lagere bekostiging voor nieuwkomers	€ 86.000 -/-
- Hogere subsidie VSV, studieverlof en leermiddelen	€ 45.000 +
- Hogere bekostiging vanuit het Samenwerkingsverband	€ 78.000 +
	€ 533.000 +

De stijging van de lumpsumbekostiging wordt verklaard door reguliere prijsbijstellingen welke ten tijde van het opstellen van de begroting niet bekend waren. Daarnaast is in de bekostiging de vergoeding voor bijstelling van de salarissen verwerkt.

Voor versterking van het techniekonderwijs op het VMBO zijn door het kabinet in 2018 voor het eerst middelen beschikbaar gesteld.

De lagere bekostiging voor nieuwkomers is te verklaren doordat er minder asielleerlingen onderwijs hebben gevolgd in 2018 waarvoor aanvullende bekostiging kon worden aangevraagd dan op was gerekend in de begroting.

De ontvangen doorbetalingen van het samenwerkingsverband zijn in de jaarrekening 2017 per abuis in de telling meegenomen van de overige baten (onderdeel 3.5.6). Voor een goede vergelijking is deze post in de jaarrekening 2018 daarom verplaatst naar '3.1.3 Ontvangen doorbetalingen rijksbijdrage SWV's'. De middelen afkomstig van het samenwerkingsverband zijn hoger dan begroot door een hoger ontvangen bedrag voor arrangementen en ondersteuning leerrendement en een vergoeding voor ISK-leerlingen waar geen rekening mee gehouden in de begroting.

3.5 Overige baten	Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
	€	€	€
3.5.1 Opbrengst verhuur	36.463	65.575	69.050
3.5.2 Detachering personeel	106.453	-	100.154
3.5.5 Ouderbijdragen	249.187	55.000	143.957
3.5.6 Overige	431.574	408.489	580.669
Totaal overige baten	823.676	529.064	893.830

De ouderbijdragen en de vergoedingen van schoolkosten (zoals excursies en werkweken) zijn, in tegenstelling tot in de jaarrekening 2017 beide opgenomen onder post 3.5.5 ouderbijdragen. De vergelijkende cijfers over 2017 zijn erop aangepast. De afwijking ten opzichte van de begroting wordt veroorzaakt doordat de vergoedingen voor excursies, werkweken en andere activiteiten niet worden begroot. Ook de uitgaven die gedaan worden t.b.v. deze activiteiten worden niet begroot.

De inkomsten uit de ouderbijdragen en vergoedingen van schoolkosten over 2017 zijn lager doordat in de jaarrekening 2016 een deel van de bijdragen is verwerkt die betrekking hadden op 2017.

De detacheringsofbrengsten hebben betrekking op detachering van een docent naar een ander schoolbestuur en een doorbelasting van loonkosten van de projectleider aan de Vereniging Kansrijke Groningers. Beide zijn niet opgenomen in de begroting.

3.5.6 Uitsplitsing post Overige

	Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
	€	€	€
Opbrengsten uit tripartite akkoord	57.489	57.489	93.798
Gedeclareerde gemeentelijke heffingen	163.053	140.000	157.743
ESF 2015-2016	-	-	92.237
Overige	211.032	211.000	236.891
	431.574	408.489	580.669

De overige baten hebben betrekking op diverse subsidies, waaronder een subsidie voor het project Regiomiddelen, Opleidingsschool en ontvangen bedragen van het Govak.

4.1 Personeelslasten	Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
	€	€	€
<i>4.1.1 Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten</i>			
4.1.1.1 Bruto lonen en salarissen	10.385.815	10.205.860	11.150.917
4.1.1.2 Sociale lasten	1.414.281	1.297.630	1.459.894
4.1.1.3 Pensioenlasten	1.590.718	1.472.810	1.614.309
<i>Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten</i>	<i>13.390.814</i>	<i>12.976.300</i>	<i>14.225.120</i>
<i>4.1.2 Overige personele lasten</i>			
4.1.2.1 Dotaties in voorzieningen	257.172	200.000	321.530
4.1.2.2 Personeel niet in loondienst	799.024	414.500	778.596
4.1.2.3 Overige	756.285	817.000	874.911
<i>Overige personele lasten</i>	<i>1.812.481</i>	<i>1.431.500</i>	<i>1.975.037</i>
<i>4.1.3 Af: ontvangen vergoedingen</i>	<i>-99.399</i>		<i>-83.874</i>
	15.103.896	14.407.800	16.116.283

De loonkosten zijn met € 415.000 gestegen ten opzichte van de begroting. De stijging wordt grotendeels veroorzaakt door de doorgevoerde loonsverhoging van 2,35% met ingang van 1 juni jl. en de eenmalige uitkering in oktober. Daarnaast zijn de sociale lasten en pensioenpremies gestegen als gevolg van verhoging van de premiepercentages. Tot slot is er gemiddeld 1 fte meer aan formatie ingezet over de gehele stichting.

De post dotatie in voorzieningen heeft betrekking op de dotatie aan de voorzieningen voor duurzame inzetbaarheid, wachtgeld, jubilea, en de reorganisatievoorziening en voorziening langdurig zieken. Daarnaast is onder deze post een gedeeltelijke vrijval van de reorganisatievoorziening opgenomen.

Inzet van extern personeel is € 385.000 hoger dan begroot wat met name wordt veroorzaakt door inhuur van een interim-directeur en een hogere inzet van extern onderwijzend personeel voor o.a. ziektevervangend.

Uitsplitsing post overige (4.1.2.3)	Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
	€	€	€
Scholing	184.461	200.000	240.350
Reiskosten (incl. onkostenvergoeding)	223.035	235.000	234.692
Collectieve uitkeringskosten	166.223	200.000	162.673
Overig	182.566	182.000	237.196
<i>Totaal overige</i>	<i>756.285</i>	<i>817.000</i>	<i>874.911</i>

4.2 Afschrijvingen

	Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
	€	€	€
Materiele vaste activa	290.720	562.000	353.742
Leermiddelen	3.803	0	3.858
	294.523	562.000	357.600
Af: vrijval egalisatierekeningen	-11.543	0	-14.841
	282.980	562.000	342.759

De afschrijvingslasten zijn lager dan begroot. De reden hiervoor is tweeledig. Enerzijds is de investeringsbegroting niet volledig uitgeput (effect van € 42.000 op de afschrijvingslasten) en anderzijds zijn de afschrijvingstermijnen verlengd tot het verwachte moment van oplevering van de te ontwikkelen Campus (effect van € 207.000). Daarnaast wordt door de aardbevingsproblematiek kritisch gekeken naar de noodzaak van elke investeringsaanvraag.

4.3 Huisvestingslasten

	Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
	€	€	€
4.3.1 Huurlasten	79.285	122.000	129.780
4.3.2 Verzekeringslasten	3.631	-	3.631
4.3.3 Onderhoudslasten	144.073	112.500	112.733
4.3.4 Energie en water	246.656	252.000	256.822
4.3.5 Schoonmaakkosten	358.207	350.000	350.347
4.3.6 Belastingen en heffingen ter zake van huisvesting	181.737	180.000	178.963
4.3.8 Overige huisvestingslasten	58.691	76.000	237.937
	1.072.279	1.092.500	1.270.213

De huurlasten zijn lager doordat VMBO-leerlingen tegenwoordig niet meer sporten in de sporthal in Eelwerd, maar in onze eigen gymzaal aan de Sikkels. Dit levert een besparing op.

In de onderhoudslasten is onder andere de renovatie van het sportveld aan de Pastorielaan opgenomen en kosten voor schilderwerk aan de gebouwen. Aangezien de panden niet lang meer in gebruik zullen zijn, is ervoor gekozen deze kosten rechtstreeks ten laste van 2018 te brengen.

4.4 Overige lasten

	Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
	€	€	€
4.4.1 Administratie –en beheerslasten	923.496	980.700	938.115
4.4.2 Inventaris en apparatuur	46.249	46.000	44.025
4.4.3 Leer- en hulpmiddelen	693.126	763.274	741.855
4.4.5 Overige	641.516	407.100	562.995
	2.304.386	2.197.074	2.286.990

In verband met een wijziging in de EFJ-indeling is een wijziging aangebracht in de vergelijkende cijfers over het jaar 2017 in de verdeling over deze posten voor een betere vergelijking met het jaar 2018.

De post Overige is hoger door gemaakte kosten voor naamswijziging van de scholen en het bouwen van nieuwe websites. Verder zijn er meer kosten gemaakt voor het uitbesteden van de VAVO-leerlingen.

Onderstaand een nadere uitsplitsing van de post overige.

	Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
	€	€	€
Uitsplitsing overige			
Excursies/buitenroosterlijke activiteiten	250.839	53.000	262.417
Kosten kantine	60.414	70.000	62.641
Leerling gebonden kosten en overige kosten	330.263	284.100	237.937
	641.516	407.100	562.995

Accountantshonoraria

In het boekjaar en voorgaand boekjaar zijn de volgende bedragen aan accountantshonoraria ten laste van het resultaat gebracht:

	Jaarrekening 2018	Jaarrekening 2017
	€	€
Specificatie kosten instellingsaccountant		
Honorarium onderzoek jaarrekening	48.343	64.312
Honorarium andere controleopdrachten	-	-
Honorarium fiscale adviezen	-	-
Honorarium andere niet-controledienst	-	-
	48.343	64.312

Bovengenoemde honoraria hebben alleen betrekking op de werkzaamheden die bij VO Eemsdelta zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in art. 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties). De bedragen zijn gebaseerd op de verwachte cq. gerealiseerde kosten m.b.t. de controle van de jaarrekening en de bekostigingsgegevens in dat boekjaar.

6 Financiële baten en lasten

	Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
	€	€	€
6.1.1 Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	54	-	422
6.2.1 Rentelasten en soortgelijke lasten	8.086	-	
6.2.2 Overige financiële lasten	<u>4.450</u>	<u>3.500</u>	<u>4.477</u>
	12.536	3.500	4.477
Financiële baten en lasten totaal	<u>-12.482</u>	<u>-3.500</u>	<u>-4.055</u>

In 2018 is door de gemeente Appingedam een voorschot overgemaakt voor de nieuwbouw. Over het uitstaand positieve saldo is Eemsdelta rente verschuldigd bij de desbetreffende bank. In 2019 zal het saldo op een aparte spaarrekening gezet worden zodat deze kosten in ieder geval niet doorlopen.

WNT-verantwoording 2018

De WNT is van toepassing op Stichting VO Eemsdelta. Het voor Stichting VO Eemsdelta toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2018 € 146.000 (bezoldigingsklasse D).

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

Gegevens 2018		
bedragen x € 1	H. van der Molen	J.J. Wierenga
Functiegegevens	Voorzitter College van Bestuur	Voorzitter College van Bestuur
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01-31/07	01/08-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,705	0,900
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 52.205	€ 42.649
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 7.459	€ 6.689
<i>Subtotaal</i>	€ 59.664	€ 49.338
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 59.784	€ 55.080
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	€ 59.664	€ 49.338
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2017		
Functiegegevens	Voorzitter College van Bestuur	
Aanvang en einde functievervulling in 2017	N.v.t.	n.v.t.
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,700	
Dienstbetrekking?	ja	
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 83.840	
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 12.058	
<i>Subtotaal</i>	€ 95.898	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 98.700	
Totale bezoldiging	€ 95.898	

1c. Toezichthoudende topfunctionarissen

bedragen x € 1	E.J. Luitjens	A. Hasper	A.J. Schonewille	C. Tuin	A.A. Vlaardingerbroek
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01-31/12	01/01-31/12	01/01-31/12	01/01-31/12	01/01-31/12
Bezoldiging					
Totale bezoldiging	€ 9.923	€ 6.615	€ 6.615	€ 6.615	€ 6.615
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 21.900	€ 14.600	€ 14.600	€ 14.600	€ 14.600
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2017					
Functiegegevens	Lid	Lid	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01-31/12	01/01-31/12	01/01-31/12	01/01-31/12	01/01-31/12
Bezoldiging					
Totale bezoldiging	€ 8.640	€ 3.360	€ 5.760	€ 5.760	€ 5.760
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 21.150	€ 14.100	€ 14.100	€ 14.100	€ 14.100

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2018 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Hoofdstuk 8 Overige gegevens

Gebeurtenissen na balansdatum

Op dit moment hebben zich geen gebeurtenissen voorgedaan die van invloed zijn op de in dit jaarverslag gepresenteerde cijfers.

Statutaire regeling omtrent de bestemming van de winst

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de winstbestemming. Tenzij anders bepaald wordt de winst toegevoegd aan de algemene reserves.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan de raad van toezicht van Stichting voortgezet onderwijs Eemsdelta

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van Stichting voortgezet onderwijs Eemsdelta te Delfzijl gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting voortgezet onderwijs Eemsdelta per 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs.
- Zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.1. Referentiekader van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018.

De jaarrekening bestaat uit:

1. De balans per 31 december 2018.
2. De staat van baten en lasten over 2018.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting voortgezet onderwijs Eemsdelta zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de getrouwheid van de jaarrekening als geheel bepaald op € 388.000. De materialiteit is gebaseerd op 2% van de totale baten.

De materialiteit voor de financiële rechtmatigheid is bepaald op € 558.000 deze materialiteit is gebaseerd op 3% van de totale publieke middelen, zoals voorgeschreven in paragraaf 2.1.3. Materialiteitstabel van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018. In deze paragraaf van het Onderwijsprotocol OCW 2018 zijn tevens voor diverse posten/onderwerpen een specifieke materialiteit en specifieke opgenomen, die wij hebben toegepast.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2018. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van toezicht overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle gecontroleerde afwijkingen boven de € 19.400 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Geen controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van de anticumulatiebepaling van artikel 1.6a WNT en artikel 5 lid 1(j) Uitvoeringsregeling WNT

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij geen werkzaamheden verricht op gegevens in de WNT-verantwoording, of het ontbreken daarvan, op grond van de anticumulatiebepaling van artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1 onderdeel j Uitvoeringsregeling WNT. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT plichtige instellingen alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Bestuursverslag
- Overige gegevens

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en paragraaf '2.2.2. Bestuursverslag' van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, paragraaf '2.2.2. Bestuursverslag' van het Onderwijsaccountantsprotocol 2018 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en de overige OCW wet- en regelgeving.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van en raad van toezicht voor de jaarrekening

Het college van bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de Regelgeving jaarverslaggeving onderwijs.

Het college van bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepaling.

In dit kader is het college van bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten en fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van bestuur afwegen of de onderwijsinstelling in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het college van bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het college van bestuur voornemens heeft om de onderwijsinstelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het college van bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de onderwijsinstelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's
 - Dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude.
 - Van het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, die van materieel belang zijn.

het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de onderwijsinstelling.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het college van bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 11 juni 2019

Hofsteenge Zeeman Groep B.V.
Was getekend: drs. S. Hofsteenge RA

Bijlagen

Bijlage 1: Onderwijsresultaten 2018 Theda Mansholt College (VMBO)

Onderwijsresultaten 2018

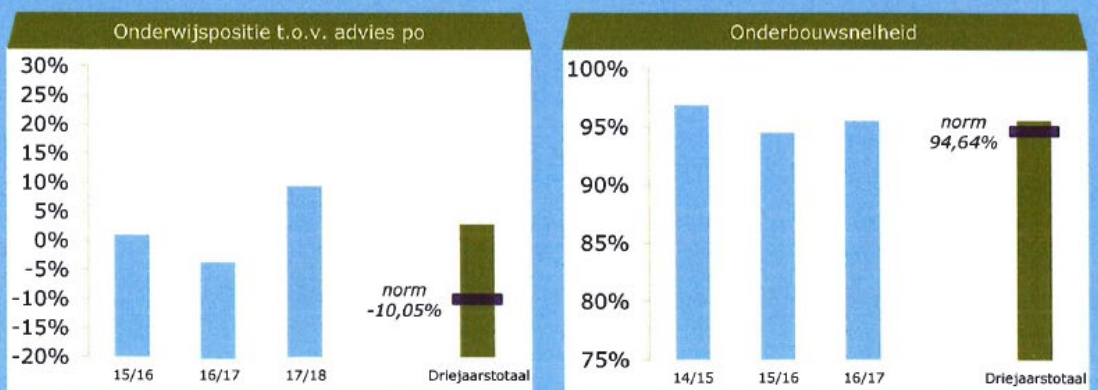
Eemsdeltacollege voor vwo, havo mavo
en vbo

9932 BD Delfzijl

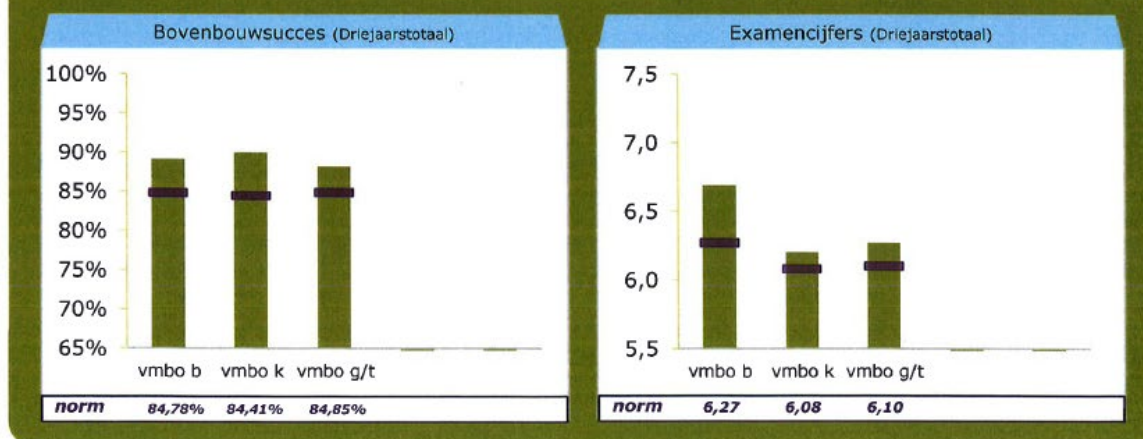
30PP-0

Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta

ONDERBOUW

BOVENBOUW

**Berekend
oordeel**

VMBO B
voldoende

VMBO K
voldoende

VMBO G/T
voldoende

Onderwijsresultaten 2018

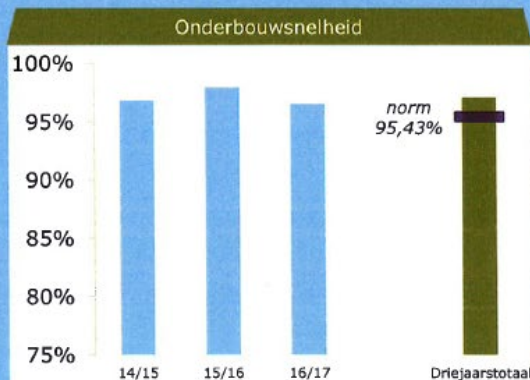
Eemsdelta College voor vwo, havo
mavo en vbo

9628 AL Siddeburen

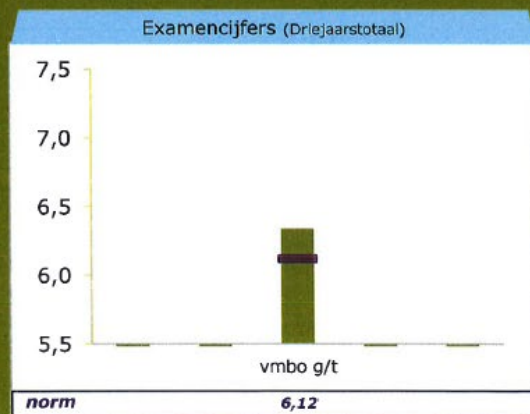
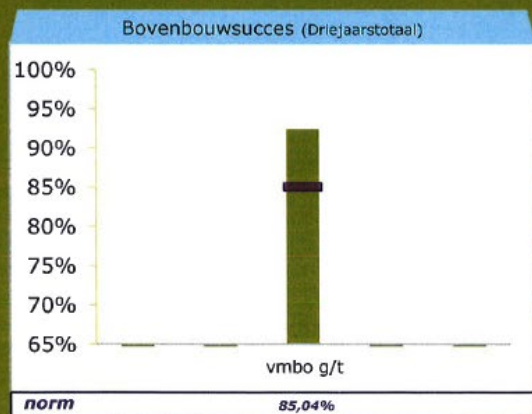
30PP-1

Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta

ONDERBOUW

BOVENBOUW

**Berekend
oordeel**

VMBO G/T
voldoende

Onderwijsresultaten 2018

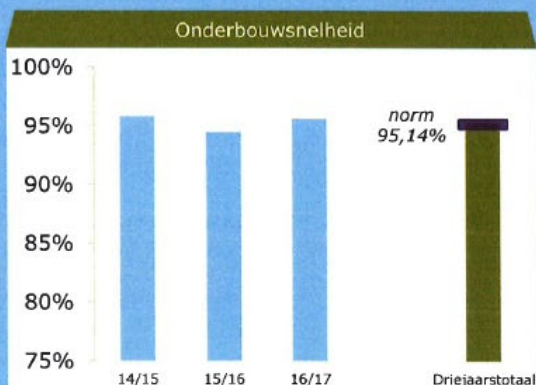
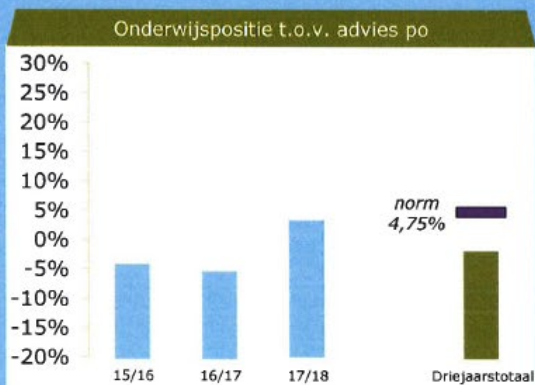
Eemsdelta College voor vwo, havo
mavo en vbo

9901 CE Appingedam

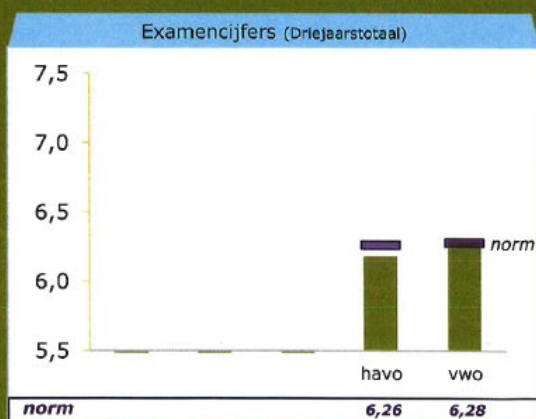
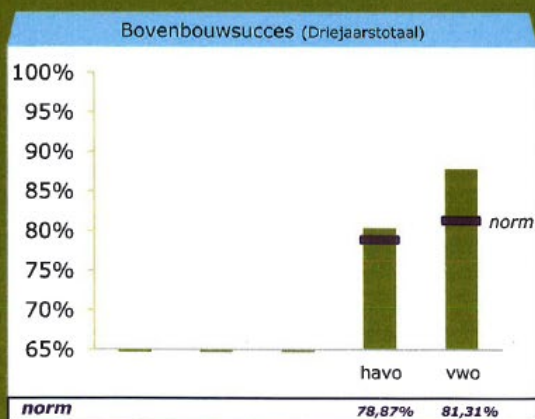
30PP-4

Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta

ONDERBOUW

BOVENBOUW

Berekend
oordeel

HAVO
onvoldoende

VWO
voldoende

Bijlage 4: Uitkomsten leerlingentevredenheidsonderzoek 2018

LTO 2016 2017 2018 VO Eemsdelta																																																																				
					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	GEM	VW																																														
					Word je voldoende uitgedaagd door school om je best te doen op school? Hiermee bedoelen we of docenten jou stimuleren om harder te leren, goede cijfers te halen, etc.	Word je gemotiveerd door docenten?	Houden docenten rekening met je sterke en zwakke punten? Denk hierbij aan: extra hulp van docenten als je ergens moeite mee hebt of extra opdrachten als iets je makkelijk afgaat.	Hoe tevreden ben je over de afwisseling van verschillende activiteiten tijdens de les? Denk hierbij aan: luisteren naar uitleg, zelfstandig werken, samenwerken, gebruik van ICT, presenteren, etc.	Hoe werkt ICT op jouw school? Met ICT bedoelen we bijvoorbeeld computers, gebruik internet, ELO (Magister) of smartboards.	Hoe tevreden ben je over de hoeveelheid ICT die gebruikt wordt tijdens de lessen?	Vind je dat de lessen aansluiten bij gebeurtenissen uit het nieuws?	Hoe tevreden ben je over buitenschoolse activiteiten? We bedoelen hiermee met school op excursie, bezoek activiteit buiten school zoals museum, etc.	Hoe tevreden ben je over de begeleiding richting een vervolgstudie?	Behandelen docenten jou met respect?	Vind je dat jouw docenten goed uitleggen?	Hoe tevreden ben je over jouw mentor?	Krijg je extra hulp als je problemen hebt met leren?	Vertellen docenten jou duidelijk hoe jouw resultaten zijn?	informeert de school jou over schoolzaken die voor leerlingen belangrijk zijn?	tekt de mening van leerlingen mee op jouw school?	Gemiddeld	Vensters voor Verantwoording																																														
Schoolsoort	respons	n	il	perc.	Indicator Tevredenheid Leerlingen																GEM	VW																																														
					Uitdaging																Eigenijds																Breed voorming																Algemeen															
Breda 2016	157	1	179	88%	3,9	3,7	3,7	3,6	3,6	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2																																														
Breda 2017	127	1	153	83%	4,0	3,7	3,9	3,9	3,9	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5																																														
Breda 2018	146	1	154	95%	3,9	3,5	3,5	3,6	3,7	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2																																														
WAO 2016	372	2,5	526	71%	3,4	3,2	3,2	3,2	3,1	3,1	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9																																														
WAO 2017	456	2,5	500	91%	3,4	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9																																														
WAO 2018	428	2,5	499	86%	3,3	3,0	3,2	3,2	3,0	3,1	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9																																														
WAO 2016	398	2,6	266	76%	3,3	3,1	3,2	3,3	3,2	3,2	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1																																														
WAO 2017	249	2,6	268	93%	3,2	3,1	3,1	3,1	3,2	3,2	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1																																														
WAO 2018	232	2,6	280	90%	3,2	3,1	3,1	3,1	3,1	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0																																														
Breda 2016	346	1	138	92%	3,9	3,6	3,6	3,6	3,7	3,4	3,1	3,4	3,5	3,7	3,8	3,9	3,7	3,9	3,8	3,5	3,7	3,7																																														
Breda 2017	119	1	129	92%	3,9	3,8	3,9	3,8	3,8	3,6	3,3	3,6	3,9	4,2	3,9	4,3	3,9	3,7	3,6	3,7	3,8	3,8																																														
Breda 2018	106	1	120	88%	3,5	3,3	3,4	3,5	3,8	3,2	3,0	3,2	3,9	3,6	3,6	4,2	3,3	3,7	3,8	3,1	3,1	3,1																																														
WAO 2016	48	3,4	84	57%	3,2	2,8	2,8	3,0	3,0	3,1	2,7	3,2	3,3	3,3	3,3	3,7	3,1	3,3	3,3	2,6	3,0	3,0																																														
WAO 2017	81	2,4	122	66%	3,4	3,2	3,4	3,4	3,2	3,0	2,5	3,2	3,1	3,7	3,5	3,9	3,8	3,5	3,2	3,0	3,2	3,2																																														
WAO 2018	102	2,4	125	82%	3,4	3,2	3,3	3,2	3,0	3,4	3,3	3,1	3,0	3,6	3,4	3,9	3,1	3,3	3,3	2,8	3,2	3,2																																														
WAO 2016	103	3,4	127	75%	3,5	3,2	3,3	3,3	3,0	3,1	2,9	3,2	3,3	3,6	3,3	3,8	3,8	3,5	3,2	3,0	3,2	3,2																																														
WAO 2017	150	2,4	181	83%	3,2	3,0	3,0	3,1	3,0	3,0	2,9	2,9	2,9	3,3	3,3	3,8	3,8	3,4	3,4	2,9	3,1	3,1																																														
WAO 2018	136	2,4	168	81%	3,3	3,1	3,1	3,2	3,0	3,0	2,9	2,9	2,9	3,2	3,2	3,6	3,1	3,5	3,3	2,8	3,2	3,2																																														
WAO 2016	88	3	100	88%	3,4	3,4	3,4	3,4	3,7	3,5	3,1	3,6	3,7	4,5	3,5	4,5	3,5	3,8	3,1	3,1	3,5	3,5																																														
WAO 2017	244	2,4	300	81%	3,2	3,0	3,1	3,1	3,3	3,0	2,8	2,8	3,0	3,7	3,5	3,8	3,2	3,4	3,0	2,8	3,1	3,1																																														
WAO 2018	240	2,4	287	84%	3,1	3,0	3,1	3,0	3,0	3,0	2,7	2,7	3,1	3,3	3,5	4,0	3,2	3,5	3,3	2,8	3,2	3,2																																														
Breda 2016	53	1	55	96%	4,0	3,7	4,0	3,7	3,7	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2																																														
Breda 2017	57	1	59	97%	4,1	4,0	4,0	4,0	4,1	3,8	3,0	4,0	4,3	4,5	4,1	4,3	4,3	3,9	4,0	4,1	4,0	4,0																																														
Breda 2018	39	1	46	85%	3,9	3,6	3,6	3,6	3,7	3,2	3,0	3,7	4,5	4,3	3,9	4,3	3,9	3,9	4,0	3,8	3,8	3,8																																														
WAO 2016	41	3	46	89%	3,5	3,2	3,6	3,6	3,2	2,9	2,5	3,3	3,3	3,7	3,5	3,9	3,0	3,4	3,3	3,1	3,3	3,3																																														
WAO 2017	129	2,4	143	90%	3,4	3,1	3,2	3,2	3,0	2,9	2,8	3,2	3,2	3,6	3,4	4,1	3,5	3,5	3,5	3,3	3,3	3,3																																														
WAO 2018	123	2,4	135	91%	3,5	3,1	3,3	3,0	2,7	2,7	2,3	3,3	3,4	3,6	3,4	4,1	3,3	3,5	3,4	2,9	3,2	3,2																																														
Breda 2016	83	1,5	110	75%	3,9	3,8	4,0	3,9	3,7	3,8	3,4	3,4	3,8	4,5	4,1	4,4	4,1	4,1	4,0	4,0	4,0	4,0																																														
Breda 2017	83	1,5	110	75%	3,8	3,7	4,2	3,7	3,7	3,6	3,3	3,6	3,9	4,3	4,1	4,2	4,2	4,1	3,9	3,8	3,8	3,8																																														
Breda 2018	76	1,5	110	69%	3,7	3,5	4,0	3,6	3,6	3,6	3,3	3,3	3,3	4,2	4,1	4,0	4,1	3,8	3,7	3,7	3,7	3,7																																														

